

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Kroppslig registrering av landskapet

– gestaltning av ett vindskydd på Hallandsåsen.

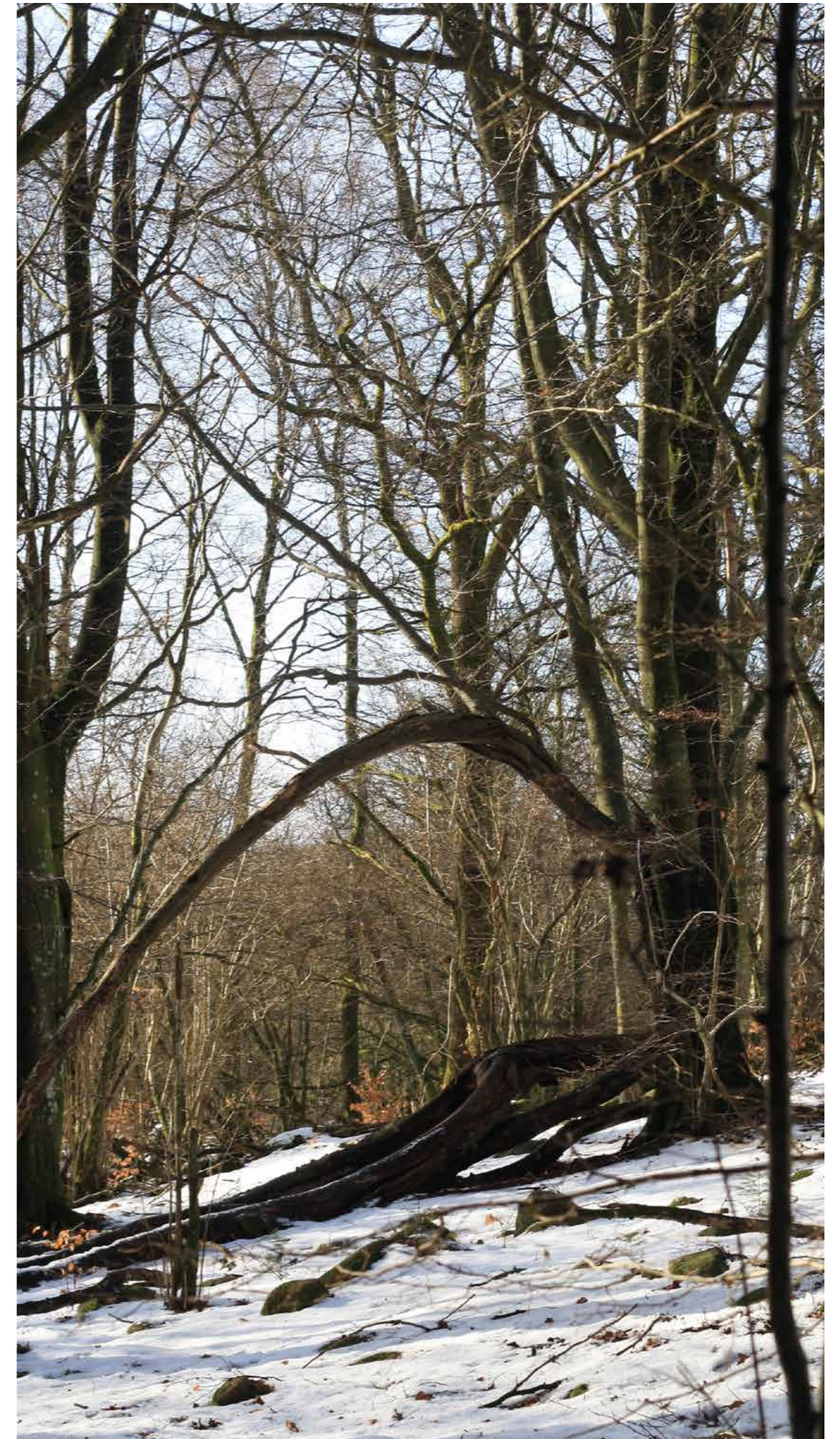
Embodied registration of the landscape - design of a shelter on Hallandsåsen

Björn Sundberg

Självständigt arbete, 30 hp

Landskapsarkitektprogrammet

Alnarp 2023

Att registrera och förmedla det upplevda landskapet – gestaltning av vindskydd på Hallandsåsen.

Björn Sundberg

Handledare: Victoria Sjöstedt, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning
Examinator: Ann Bergsjö, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning
Biträdande examinator: Jitka Svensson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning
Kursansvarig: Marie Larsson
Omslagsbild: Björn Sundberg
Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>
Kurs: Independent project in Landscape Architecture (EX0846)
Omfattning och nivå: 30 hp, A2E
Program: Landskapsarkitekturprogrammet
Nyckelord: Kroppslig registrering, gestaltning, vindskydd, Krämarebygget, Halland.
Utgivningsort: Alnarp, 2023

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Tack!

Stort tack till min handledare Victoria för råd, roliga diskussioner och stöd genom arbetet.
Tack till Sebastian, Arvid och Anna som har livat upp långa dagar med roliga samtal. Tack Sofia!

Sammanfattning

I detta masterarbete tydliggörs kroppslig registrering som metod, och i arbetet diskuteras hur kroppslig registrering kan bidra till platsförståelse. Kroppslig registrering används för att inspirera gestaltningen av ett vindskydd vid Krämarebygget, Hallandsåsen. För att utforska kroppslig registrering, gör jag fältbesök och sover på tre utvalda platser - i vindskydd i Barsebäckshamn och Torup samt i tält vid Krämarebygget. Skisser och modeller formade av landskapsupplevelser genom kroppslig registrering presenteras, för att undersöka hur metoderna formar materialet. Fältbesöken gav insikter och förståelse för platsernas användning, stämningsskiftningar under dygnet, samt genererade ideér till gestaltningen av vindskyddet till Krämarebygget. Ett gestaltungsförslag för ett vindskydd vid Krämarebygget presenteras därefter, till grund för vidare arbete på platsen.

Abstract

This master's thesis seeks to articulate the notion of embodied registration as a collection of methods, and to discuss how embodied registration can contribute to place understanding. To explore embodied registration, I make field visits and sleep at three selected locations - in shelters in Barsebäckshamn and Torup, as well as in a tent at Krämarebygget. Sketches and models shaped by landscape experiences through bodily registration are presented to investigate how the methods shape the material. The field visits provided insights and understanding of the usage of the locations, changes in atmosphere throughout the day, and generated ideas for the design of the shelter at Krämarebygget. A design proposal for a shelter at Krämarebygget is presented as a basis for further work on the site.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Abstract

Introduktion

Problemformulering	1
Förutsättningar från Region Halland	1

Syfte, mål, Frågeställning

Syfte	2
Mål	2
Frågeställningar	2

Avgränsning

2

Metod

2

Litteratur	2
Fältbesök	2
Skiss	2
Modell	2

Bakgrund

3

Gränslandet mot Danmark, Morfar och Halland	3
Natur och sten	4
Kulturlandskapet	4
Skogslandskapet	4
Vindskyddets historia	5
Första besöket - Krämarebygget	6-7
Landskapet i stort	8

Kroppslig registrering

9

Kroppslig registrering som metod	9
Att kropplegge	9
Att vara uppmärksam	10
Att fånga tid	10
Att vandra	11
Förståelse som kreativitet	11

Fältbesök

12

Plats 1 - Barsebäckshamn	12-15
Plats 2 - Torup bokskog	16-19
Plats 3 - Krämarebygget	20-23

Gestaltning

24

Diorama Barsebäckshamn	24
Diorama Torup	24
Diorama Krämarebygget	25
Skissande	26-27
Vindskyddet	28-37

Skötselprinciper och målbild

38-39

Kroppslig registrering

40

Att lära längs vägen	40
Att tälta	40
Att sova	40
Utsatthet och kyla	41
Fördjupad platsförståelse	41
Det intuitiva	42
Mellan intuitiv och rationell	42

Slutsats

43

Hur kan ett vindskydd gestaltas och presenteras till den givna platsen?	43
Vad innebär kroppslig registrering, och bidrar dess metoder till förståelse av landskapet vid platsbesök?	43
Hur påverkar kroppslig registrering förmedling av landskapsupplevelser i skiss och modell?	43

Referenser

44

Tryckta	44
Digitala	44
Kartor	44

Introduktion

Problemformulering

Landskapet uppe på Hallandsåsen karaktäriseras av en blandad markanvändning, där åkrar bryter upp skogsvolymer. Landskapet är småskaligt med vägar, skogsdungar och åkrar, som löser av varandra och skapar en väv av landskapstyper. I detta arbete undersöker jag med hjälp av kroppslig registrering två befintliga vindskydd, i Barsebäckshamn och i Torup. Den tredje platsen, Krämarebygget på Hallandsåsen, besöker jag därefter för att sedan gestalta ett vindskydd till platsen. Vid alla fältbesök används metoden kroppslig registrering, som bygger på att intuitivt utforska platsen med kroppen och de olika sinnen. Arbetet utgår från ett av de föreslagna ämnena som kursadministrationen tillhandahåller, och skickades in av Region Halland med önskan att hitta en student som vill gestalta ett vindskydd och tillhörande lägerplats. Mitt intresse att gestalta vindskyddet och platsen beror på flera aspekter: Jag har tidigare aldrig gestaltat något så stort i trä, och den konstruktionstekniska delen av arbetet känns därför intressant. Arbetet motiveras också av mitt egna intresse att sova ute och vara ute under olika former. Min förhoppning inledningsvis var att mitt friluftsintrasse skulle bidra till att göra arbetsprocessen njutbar. Min förhoppning var också att nätterna jag spenderade utomhus, i vindskydd och i tält, samt fältbesöken inom arbetet, skulle bidra till att skapa ett vindskydd och en plats som motsvarar funktionerna som man behöver som vandrare. Samt utöver de funktionella aspekterna, hjälpa mig att skapa en gestaltning väl anpassad till platsens rumsliga sammanhang, och ett vindskydd som är vackert att se på.

Relevansen av arbetet ökar också i spåren av pandemin och ett ökat tryck på uteliv. I Halland har trycket på befintliga leder, vindskydd och faciliteter kring uteliv varit stort, vilket i dagsläget skapar ett intresse från Region Halland att utöka med fler leder och fler vindskydd - däribland Krämarebygget på Hallandsåsen och nya leder i området. Gestaltningen av vindskyddet står inför olika frågor såsom: Hur ska gestaltningen förhålla sig till platsen och dess historia, och kan tonerna av landskapet bidra i gestaltningen av platsen?

Runt vindskyddet så behövs också de basala funktionerna tillfredsställas, med sophantering och toalettbestyr. Hur skapar man en tilltalande och diskret helhet som känns intressant och i harmoni med platsens själ snarare än en generisk rastplats? Skissprocessen från del till helheten och det slutgiltiga gestaltungsförslaget är också av intresse. Hur kommer de olika verktygen: skissen och modellbyggandet växelverka med processen och leda vidare? För att bygga en referensbank besöker jag två vindskydd tidigt i processen, som jag registrerar med landskapsarkitektens verktyg. Kroppslig registrering, skissande och modellbyggandets processer ges specifik uppmärksamhet i arbetet. Fältbesöken bidrar med konkret inspiration kring gestaltning. Vindskyddens relation till omkringliggande landskap är också intressant. Går det att se relationen mellan objektet och landskapet? Erfarenheterna från fältbesöken tar jag med mig som inspiration till gestaltningen av vindskyddet i Krämarebygden.

Förutsättningar från Region Halland

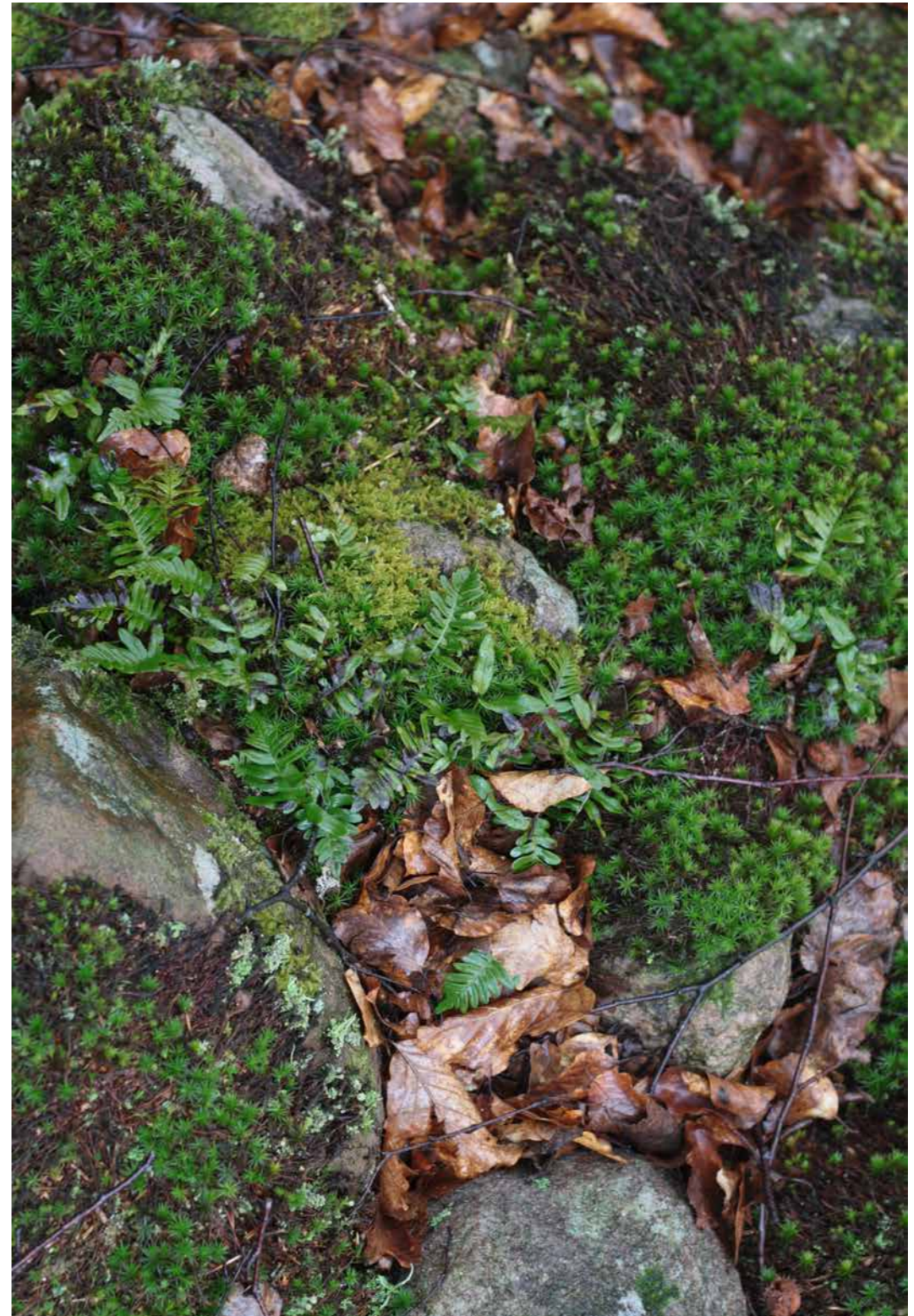
Förutsättningarna för vindskyddsbygget identifierades tidigt i arbetet i dialog med mina kontaktpersoner vid Region Halland. Under arbetet har jag kontinuerligt haft kontakt med Staffan Johansson som arbetar med skogsfrågor, och med Magdalena Petersson som arbetar med naturturism. Under arbetets gång har jag redovisat skisser för mina kontaktpersoner, och diskuterat olika frågor gällande ritningar och hur platsen ska utvecklas. De båda har uppmuntrat mig till att fokusera på det jag tycker är roligt, och jag har därför förhållit mig ledigt till deras önskemål. Jag insåg snabbt i arbetet att jag inte skulle hinna med att gestalta alla delar som de önskade, och valde därför att fokusera mest på vindskyddet och dess närmaste omgivningar. Jag hoppades också på att hinna gestalta vindskyddet ännu mer exakt under arbetets gång, men hann inte undersöka alla gestaltungsfrågor på grund av tidsbrist.

Som grund till gestaltningen har Region Halland identifierat tre målgrupper

- Långvandrare längs Skåne-/Hallandsleden
- Vardagsvandrare som ställer bilen här, går en runda, fikar (3-15 km)
- Barnfamiljer att väljer att hänga här, umgås med/i naturen ev. naturlekplats

Gällande de mer praktiska funktionerna så efterfrågar Region Halland följande

- Vindskydd 6-7 personer
- Bord för minst 6-10 personer
- Serveringsbänk - gärna under tak
- Grill
- Brandutrustning/släckare med vatten från ån
- Vedautomat
- Toa (mulltoa eller förbränningstoa)
- Naturlekplats
- Parkering minimum 3 bilar
- Ev. sophantering

Stengårdsgård från ovan. Krämarebygget, Hallandsåsen.

Syfte, Mål, Frågeställning

Syfte

Syftet med mitt arbete är att tydliggöra kroppslig registrering som metod, samt diskutera hur kroppslig registrering bidrar till platsförståelse, och påverkar förmedling av landskapsupplevelser. För att undersöka kroppslig registrering som metod, gör jag fältbesök på tre utvalda platser, Barsebäckshamn, Torup och Krämarebygget, varpå resultaten av fältbesöken senare diskuteras. Resultatet av fältbesöken presenteras sedan med syfte att undersöka hur landskapsupplevelser genom kroppslig registrering kan förmedlas i skiss och modell.

Mål

- Gestalta ett vindskydd med omkringliggande funktioner för platsen vid Krämarebygden
- Föreslå övergripande principer för skötsel av naturmark i vindskyddets närhet

Frågeställning

- Hur kan ett vindskydd gestaltas och representeras till den givna platsen?
- Vad innebär kroppslig registrering, och bidrar dess metoder till förståelse av landskapet vid platsbesök?
- Hur påverkar kroppslig registrering förmedling av landskapsupplevelser i skiss och modell?

Avgränsning

Undersökningen ämnar bara att undersöka en gestaltning till den givna platsen – Krämarebygget i Halland. I arbetet utgår jag ifrån Region Hallands önsningar om vilka funktioner platsen ska tillhandahålla, men arbetar också fritt i hur gestaltningen går till. På grund av arbetets begränsning i tid, tar jag inte hänsyn till alla de aspekter Region Halland önskar ska beaktas, utan fokuserar istället på att hitta ett tilltalande formspråk och på att gestalta huvudfunktionen på platsen - vindskyddet. Utöver det gestaltade vindskyddet redovisas omkringliggande funktioner så som lekplats och spång schematiskt. Vart vindskyddet ska placeras begränsas också av vilka marker Region Halland äger i området.

Metod

Litteratur

Litteraturen som används inom arbetet har hittats från flera håll. Under tidigare kurser på SLU Alnarp har jag kommit i kontakt med flera av källorna. Min handledare har också tipsat mig om källor som jag följt upp och som lett mig vidare. Litteraturen förklarar vad kroppslig registrering kan innebära, och de beskrivna metoderna bildar tillsammans en verktygslåda som följer med mig ut på fältbesöken. Nyckelreferenser från litteraturen som jag använt i mitt arbete är:

- Gång, wayfaring, sökande eller Traveling transect på John R Stilgoe, Tim Ingolds, Lisa Diedrich & Gini Lees sätt.
- Skissande likt Fiona Harrison & Marian Macken.
- Lek, rörelse, seende, varande likt Tomas Oles och Hille Von Seggern (se litteraturavsnittet för vidare förklaringar).

Registriering
Förmedling
Förståelse

Skiss

Efter det sista platsbesöket började jag skissa på gestaltningen av vindskyddet. De första skisserna till arbetet gjordes i tältet vid Krämarebygget, och skissandet fortsatte sedan vidare i skolan. Under platsbesöken fotograferade jag också mycket, för att senare kunna använda bilderna i arbetet men också för att komma ihåg platsen.

Modell

Under arbetet byggde jag konceptmodeller för att förmedla intrycken av de olika platserna. En modell i 1:50 över vindskyddet byggdes också för att se, förstå och förmedla gestaltningen bättre.

Kroppslig registrering i fält

Under arbetets gång besökte jag tre platser. Ett inledande möte gjordes också på Krämarebygget tidigt i arbetet tillsammans med mina kontaktpersoner från Region Halland. Vid mötet åkte vi bil, tittade på Krämarebygget och pratade kring platsens framtid. Till skillnad från fältbesöken så sov jag inte över vid det inledande mötet vid Krämarebygget. Det första fältbesöket spenderade jag i Barsebäckshamn, där jag sov i vindskyddet kallat Näste. Det andra fältbesöket var i vid Glimta vindskydd i Torup. Det tredje fältbesöket var vid Krämarebygget, men eftersom inget vindskydd finns på platsen så sov jag i tält. Vindskydden som besöktes valdes ut för att de var nära och möjliga att besöka under veckodagarna, samt att de var intressanta ur en arkitektonisk synvinkel. De valda vindskydden är också olika. Näste i Barsebäckshamn är runt till formen och upphöjt över markytan, medan Glimta vindskydd i Torup är mer traditionellt stående på marken men intressant konstruerat.

Jag besökte Barsebäckshamn först, sedan Torup och sist Krämarebygget. Idén med de kronologiska besöken var att jag skulle kunna ta med erfarenheter från tidigare platsbesök, och på så sätt kunna registrera mer och förmedla det effektivare vid det sista återbesöket vid Krämarebygget. Under samtliga platsbesök undersökte jag platserna intuitivt med inspiration från vad jag läst om kroppslig registrering, samtidigt som jag skissade och fotograferade.

Innan fältbesöken skrev jag några rader och tittade snabbt på kartan. Under fältbesöken skissade, fotade, och antecknade jag. I efterbehandlingen av platsbesöken sammanställde jag materialet, och fortsatte på så vis att behandla intrycken. I efterbehandlingen av alla tre platsbesöken sammanställde jag materialet, tolkade registreringarna, och skrev ner minnesbilder.

Till det sista fältbesöket på Hallandsåsen - Krämarebygget kom jag förberedd. I förstudier av platsen tittade jag på kartor, och undersökte olika fysiska förhållanden på platsen gällande bebyggelse, vatten och leder i området. Jag hade också läst mycket om platsen och hört olika historier kring platsen, vilket gjorde att jag redan i början av arbetet hade en förståelse för området. Att jag inte undersökte de andra platserna i förväg hade att göra med tidsbrist och att det inte kändes relevant. De två första fältbesöken var istället två chanser till att praktisera kroppslig registrering, och att öva på att senare förmedla mina upplevelser av landskapet. Utöver den kroppsliga registreringen jag gjorde på varje plats gjorde jag också en traveling transect vid Krämarebygget, där jag undersökte platsen i förväg via kartor och digitala källor. Vid Krämarebygden påbörjade jag också skissprocessen. Det sista platsbesöket kom därför att bli därför mer omfattande och tidskrävande.

Bakgrund

Gränslandet mot Danmark, Morfar och Halland

Enligt Staffan Johansson, samordnare för Hallands regionala skogsprogram, byggdes gården på Hallandsåsen, Krämarebygget runt 1680 (personlig kommunikation, 10 februari 2023). Skåne var i början av århundradet en del av Danmark som blomstrade, men efter ett århundrade av krig var Skåne sargat och splittrat. Under Kalmarkriget mellan 1611 - 1613 drabbades nordöstra Skåne hårt av dansk och svensk trupp. Den svenska truppen stred under Gustav II Adolf, och både länders soldater hade order om att bränna alla gårdar där fiendens sympatisörer bodde, och att mörda de boende.

I 1644 upptogs striderna igen av svenska soldater. De då danska städerna Lund, Landskrona och Helsingborg kapitulerade, medan Malmö började belägras (Malmö stad 2022). Efter ett år slöts en fred och Danmark fick behålla Skåne, medan Halland tillföll Sverige. Freden var kortvarig och 13 år senare, 1657 var kriget igång igen och Båstad brändes ner (Westling 1879: 91). Under arméns intåg på Hallandsåsen så anfölls svensk trupp av dansk organiserade gerillasoldater - så kallade friskyttar. Samma år tågade Karl X Gustav över stora bält och lyckades återta Skåne, och 1658 slöts än en gång fred. Freden i Roskilde gav Skåne tillbaka till Sverige (Weibull 2008: 21). Skånes, Blekinges och Hallands adel tillsammans med präster och bönder sammankallades samma år till Malmö rådhus för att lova sin nya svenska kung trohet. Den svenska kronan ville försvenska det danska Skåne (Länsstyrelsen Skåne, Försvenskningen). Freden blev kortvarig och den danska regeringen var fast besluten om att återta markerna. I 1676 landsteg återigen danska trupper i Skåne och det Skånska kriget som varade fram till 1679 var igång. Under kriget bosatte sig dansk trupp i Landskrona och Helsingborg, medan svensk trupp kontrollerade Malmö (Nationalencyklopedin, Skånska kriget). I övrigt kontrollerades bara till vissa delar landskapet av antingen Sverige eller Danmark, men var till stor del ett ingenmansland.

Förutom svenska och danska trupper fanns också danskstödda friskyttar och snapphanar som krigade mot svenska statens försök att vinna mark. Soldater brände gårdar, byar, mördade misstänkta motståndare och åt upp den mat som sparades på gårdarna. Bönder och vanligt folk kom att bli hårt drabbade. Gränstrakten och skogen var vid denna tid värdefull på andra sätt än idag. Skogen på Hallandsåsen brukades inte till virkesproduktion i storskalig mening, men var istället en plats för rövare, löst folk och människor i knipa. I skogen fanns det möjlighet att fly undan de större sammanhangen i samhällena runt omkring åsen. Vägen över Hallandsåsen var en osäker väg, där postdiligensen kunde bli rånad av snapphanar (Fornsök Hjärnarp 24: 1). Den gamla landsvägen har idag ersatts av E6:an som följer ungefär samma sträcka.

Den tidigare landsvägen passerade förbi Margretetorp där ett gästgiveri har funnits sedan 1500-talet (Länsstyrelsen Skåne 2007: 206). Det syns även på kartan *Accurata Scaniae, Blekingiae et Hallandiae* från 1682. Från Margretetorp till Krämarebygget är det 7 km fågelvägen och till den gamla landsvägens närmaste punkt i Hulrugered bara 3 kilometer. Inom 3 kilometer fågelvägen fanns vid 1820 3 stycken närbelägna gårdar, samtidigt som avstånden till det större vägnätet var nära (Skånska rekognosceringskartan).

Några år efter Skånska kriget kom alltså att torpet Krämarebygget att förverkligas. Gården byggdes formad som ett U, med ladugård, boendedel och förrådsytor. Utanför huset anlades en betesmark omgiven av gårdsgårdar av trä och sten. Längs boendehuset anlades en trädgård, där det än idag växer körvel och kulturväxter. På innergården växer hassel som de boende nyttjade för nötterna (Johansson, personlig kommunikation, 10 februari 2023). Hasseln står kvar än idag. Varför ville någon bo i det dansk-svenska gränslandet? Hur levde de av jorden, och hur såg livet ut? Gränslandet mellan Danmark och Sverige, blev senare gränslandet mellan Skåne och Halland. Men traditioner, och spår av traditioner finns fortfarande kvar att se för den som kan dechiffrera dem. När jag berättade om ämnesvalet för arbetet sade min morfar - "Nån gång börjar man ofta undra vart man kommer ifrån" (personlig kommunikation, februari 2023). Under hela mitt liv har jag spenderat somrarna i Halland, i Halmstad. I en verklighet långt ifrån stråtrövare i uråldriga bokskogar. Men trots det är platserna knutna tillsammans genom jorden, träden, namnen.

Översikt, Lantmäteriet 2023, 1:1 000 000

Accurata Scaniae, Blekingiae et Hallandiae, 1682, Frederick de Wit
Krämarebyggets ungefärliga placering är utmärkt med orange prick. ●

Skånska rekognosceringskartan, cirka 1820. Kartbild.com

Natur och sten

Hallandsåsen skapar länsgränsen mellan Skåne och Halland. Berggrunden kring åsen består till stora delar av gnejs och olika sorter av gnejsgranit. Åsen bildades genom en förkastning för 80 miljoner år sedan, och delar sin nordväst-sydöstliga riktning med de andra skånska horstarna som Söderåsen och Romeleåsen. Under många små förkastningar så förflyttades bergmassorna vertikalt och horisontalt och kom tillslut att bilda en ås. Längs åsen finns flera tvärgående sprickdalar, med vattendrag och rik växtlighet. Uppe på åsen består jordarterna av en mosaik av jordar där svagt leriga, eller lerfria moräner är vanligast. På åsen finns också flera områden med torvjordar och stora mossar som utmärker sig och bidrar med stora naturvärden. Hävdade ljunghedar, myrar och branter med bokskog är andra värdefulla biotoper på Hallandsåsen (Laholms kommun 2023).

Kulturlandskapet

Hallandsåsens inre delar ligger idag perifert till mer tätbefolkade omgivande områden, och så var det också tidigare i historien. Skogsarealer och stora myrmarker i området var värdefulla resurser som människorna i området brukade och brukar. På åsens västra del finns fortfarande stora ljunghedar kvar, vilket redovisar ett tidigare omfattande bete. Under 1800-talet var den västra delen av åsen ett större ljunghedsområde och merparten av åsen var då helt öppen ljunghed. Under 1900-talet var de öppna markerna också stora, men har successivt kommit att ersättas av skogsplanteringar. I dagsläget finns ungefär lika mycket betesmark som åkermark, och 80 % av åkermarken används till vall. Marken i området är svårbrukad, med mycket sten och backar vilket bidrar till att vall är så pass vanligt. Skiftena är dessutom små, med skog emellan vilket gör ett storskaligt jordbruk mer komplicerat (Länsstyrelsen Skåne 2007: 204-207).

Skogslandskapet

I skogsmarkerna finns ofta fler fasta fornlämningar kvar än i jordbrukslandskapet, där den intensiva markanvändningen ibland förstör de gamla miljöerna. Ur ett kulturlandskapsperspektiv är det flera typer av historiskt skogsbruk som ofta resulterat i biologiskt rika miljöer, varpå vissa känns relevanta i relation till Krämarebygget. Trädbevuxna ängar, så kallade lövängar, var vid 1700-talet ofta rikligt bevuxna med träd och buskar.

Ängarna var antingen stubbskottsängar med ek, björk, hassel och al, eller hamlingsängar med ask och lind. Hamlingsängar var vanligast i de östra gränstrakterna av Halland. Stubbskottsängarna sköttes genom stubbskottsbruk, där man skördade nya grenar som sköt upp ur stubbarna. Större överståndare av ek och lövträd och äldre död ved var också vanligt i dessa skogar (Länsstyrelsen Halland 2002). Omkring Krämarebygget växer idag mycket hassel, som troligtvis tidigare brukades genom stubbskottsbruk (Johansson, personlig kommunikation, 10 februari 2023). Att fortsätta den traditionen är därför kulturhistoriskt intressant.

På Kronprins Karls skogskartering från 1846 ser vi hur området kring Krämarebygget redovisas som både buskskog, samt skog som används huvudsakligen till brännved och kolning. Stora arealer omkring Krämarebygget redovisas som planteringar på flygsand. Områdena kring Hasslöv (som ligger i närheten till Krämarebygget) beskrivs i övergången mellan 1700 - och 1800-tal som till stor del bevuxna av skog (Statens skogsförsöksanstalt 1938: 192). De västra delarna av Halland led dock av virkesbrist vid denna tidpunkt. Hägn som tidigare gjordes av trä ersattes i stor utsträckning av stengårdsgårdar. Fram till 1800-talets mitt glesnade skogarna, och ljunghedarna spred sig ut över landskapet. I kontrast till virkesbristen fanns också stora områden med utmarksskogar med lövträdsbevuxna inägomarker. Död ved och rester efter timmerhuggning gjorde att livssituationen var lättare för växter och djur som kräver rötade lövträd. Samtidigt var också arealen av lövträds-skogen och ädellövträdsvegetationen flera gånger större än idag. Granskogsarealen upptog 1950 endast en fjärdedel av skogsmarkerna, men har ökat och idag växer gran på halva skogsarealen i Halland. Omkring Krämarebygget präglas landskapet av samma uppdelning av produktionsskogar, med både bok och granskogar. Som en konsekvens av minskade arealer av lövskog så har många arter knutna till lövskogsarealer minskat eller försvunnit från Halland sedan 150-200 år tillbaka i tiden (Länsstyrelsen Halland 2002: 4).

I "Det skånska landsbygdsprogrammet" från 2007 skriver Länsstyrelsen en rad råd angående framtida utveckling av landskapet. Enligt Länsstyrelsen kan skogsplanteringar i området godtas "i viss utsträckning" samtidigt som de rekommenderar att plantera lövskog istället för gran. Vidare menar Länsstyrelsen att lövträdsplantering bör uppmuntras i områden som är intressanta ur ett rekreativt perspektiv, samt för att uppmuntra naturturism inom området. Ett ökat inslag av lövskog som ersättare till barrskog minskar också försurningsbelastningen i området, där flera vattendrag redan idag kalkas för att motverka försurning. Satsningar på rörligt friluftsliv, med förbättrad information samt bättre infrastruktur ses också som en viktig utvecklingspotential (Länsstyrelsen Skåne 2007: 211).

Kronprins Karls skogskarta *Karta öfver Sveriges skogar* från 1846 visar en bild av hur det skogliga landskapet i Halland och i området kring Krämarebygget såg ut på mitten av 1850-tal. Krämarebygget utmärkt med orange ●. Riksarkivet.

Vindskyddets historia

Människan har i alla tider byggt olika typer av skydd. Från att vi en gång sov i grottor eller i enklare skydd bor vi nu i hus. Under 1700 och 1900-tal byggde flottare, kolare och tillfälligt arbetande i skogen kojor och tillfälliga vindskydd av olika slag. Utformningen byggde på vad som fanns på platsen, ofta rundvirke, näver, mossa och eldstäder av sten. I Sverige med sina många skogar blev trä det givna materialet, vilket resulterat i dagens rikedom av trähus och varianter. Slogboden användes som boende under slättern av hö och förekommer främst i Dalarna, och det är grunddragen i konstruktionen som idag skapar sinnebilden av vindskyddet med sitt sneda tak. Slogboden har tre väggar och en eldstad. Det snedställda taket användes för att leda in eldstadens rök i vindskyddet för att på så vis hålla borta myggen (Naturvårdsverket 2007: 26).

Sammantaget är den historiska träbebyggelsen en intressant kontrast mot dagens situation. Att fritt kunna välja byggmaterial kan ses som en historisk parentes i jämförelse mot den långa traditionen av att utgå från platsens material. Modern arkitektur förhåller sig till en ny verklighet, där byggmaterial är både högteknologiska och från platser som inte alls är förbundna rumsligt. Men det moderna förhållningssättet har också problem, med transporter och utsläpp samtidigt som den specifika relationen till platsen har blivit försvagad.

Slogbod utan snedställt tak bredvid fäbod till vänster, i Ljungdalen, Härjedalen. Källa: Arild Vägen, CC BY-SA 3.0.

Kafferast vid skogskoja, Orsa Finnmark, Dalarna. Källa: Läns museet Gävleborg CC BY-NC.

Samisk familj framför bågstångskåta, Foto taget 1869 utanför Kanstadjord, Lødingen. Källa: Library of congress print and Photographs division CC.

Kolarkoja vid Jätturn, Dalarna. Källa: Holger Ellgaard CC BY-SA 3.0.

Flottare vid koja som de också sov eller vilade i. Hälsingland 1965. Källa: Mickelsson, Hilding, Hälsinglands läns museum

Första besöket - Krämårebygget

Mötet tisdagen den 10 februari var mitt första besök vid Krämårebygget. Några veckor tidigare hade jag bestämt att mitt arbete skulle handla om att gestalta ett vindskydd till platsen. Jag och Magdalena Petersson hade då ett inledande webbmöte där vi pratade om projektet i korthet, och bestämde att vi skulle mötas på platsen och diskutera vidare. Vid tidpunkten för mötet 10 februari hade jag bara börjat formulera arbetet, och var sugen på att få veta mer om platsen och Region Hallands intentioner.

Jag åkte med 08:08 tåget från Malmö till Båstad, där jag blev hämtad av Magdalena och Staffan från Region Halland. Vi åkte ut till platsen med bil. De tvåhundra meter över havet som Krämårebygget ligger märktes mer än vad jag trodde. Uppe på åsen var det ett tunt lager av snö på marken, till skillnad från Malmö och Båstad. Ett mosaiklandskap med små åkrar, skog och enstaka boningshus visade upp sig i sol. Vägarna var slingriga och små, och det kändes som om det bara bodde ett fåtal i områdena vi korsade på väg till platsen. Väl på plats så visade det sig att Krämårebygget låg på en annan plats än vad jag trodde. När jag tittade på kartor hemma så hade jag fått bilden av att ruinen låg på en höjd omgiven av bokskog, men det visade sig istället vara ett annat hus som låg på den platsen. Ruinen låg istället mer låglänt, och begränsades av en åker på ena sidan och av vattendraget i söder. Omkring ruinen dominerande hassel men också björk och gran som letade sig fram ur ruinens stenmassor. Den gamla vägen gick rätt igenom gården, och överbyggda portar öppnade sig i båda ändarna av huset, gissade Staffan. Staffan gick igenom husets troliga konstruktion och indelning av de olika rummen, och hävdade att golvet troligen är stensatt på innergården men att jord i dagsläget täcker det. Huset hade tidigare troligtvis varit tre längor som omgärdade en gård. På södersidan invid porten intill gården fanns frusna körvel kvar i snön, och på platsen var en liten köksträdgård innan.

Utanför huset fanns en stengårdsgård som skapade ett hägn. I den bortre delen av hägnet fanns en fin plats. Stora bokar eller ekar skapade ett tak, samtidigt som det i övrigt var ganska öppen vegetation. I anslutning till hägnet var idag en granplantering med stora granar, som var färdiga för avverkning enligt Staffan. De kommer troligtvis ersättas med lövskog och kontinuitetsbruk. Platsen intill hägnet kändes spontant relevant för ett vindskydd. När vi pratade om vindskydd pratade vi om att vindskyddet och platsen i sin helhet skulle vara funktionell, och kunna ta emot både familjer och långväga vandrare. Staffan betonade vikten av att fånga platsens själ och göra något som var unikt för platsen, vilket Magdalena också instämde i. Vi pratade också om behov av att gallra upp sly och död ved i viss mån på platsen för att få det att se vackrare ut, och göra det lättare att ta sig omkring i området. På södra sidan av huset, närmast parkering, var också en stor öppen yta, där det tidigare hade varit ängs eller betesmark, som Staffan var intresserad av att låta betas igen (Johansson, personlig kommunikation, 10 februari 2023) (Petersson, personlig kommunikation, 10 februari 2023).

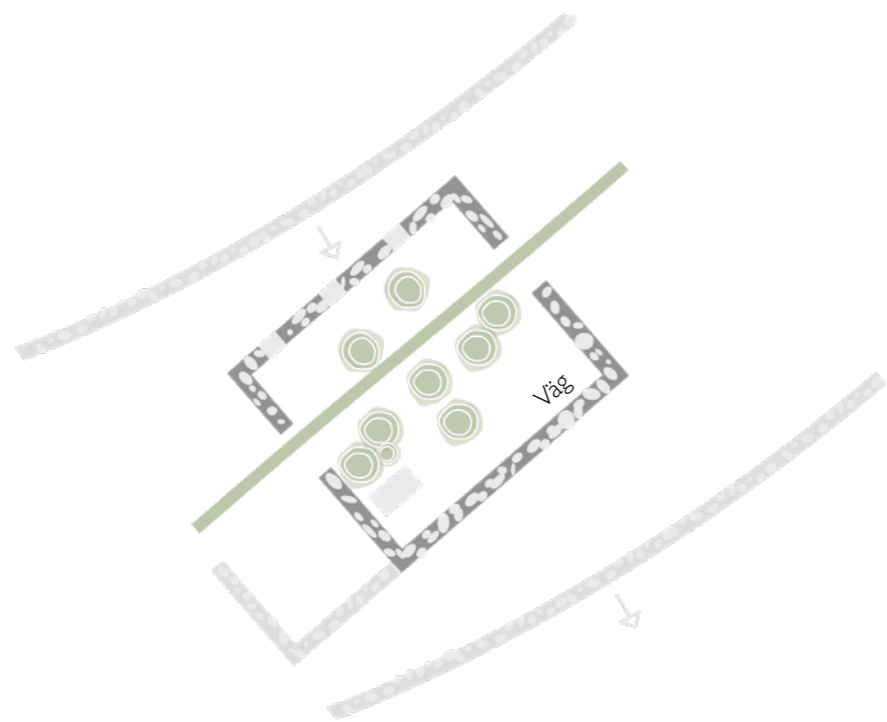
Efter första mötet på platsen började jag fundera på vilket material som skulle användas till vindskyddet, och i förlängningen till de andra konstruktionerna också. Trä kändes snart som det givna materialet på grund av flera anledningar: Det är lättarbetat, relativt klimatsmart och passar lätt in i skogen samtidigt som det åldras med värdighet. Det finns också idag ett omfattande skogsbruk på Hallandsåsen, där Region Halland också äger mark, och det hade varit intressant att i ett vidare arbete undersöka möjligheten till att använda lokalt virke.

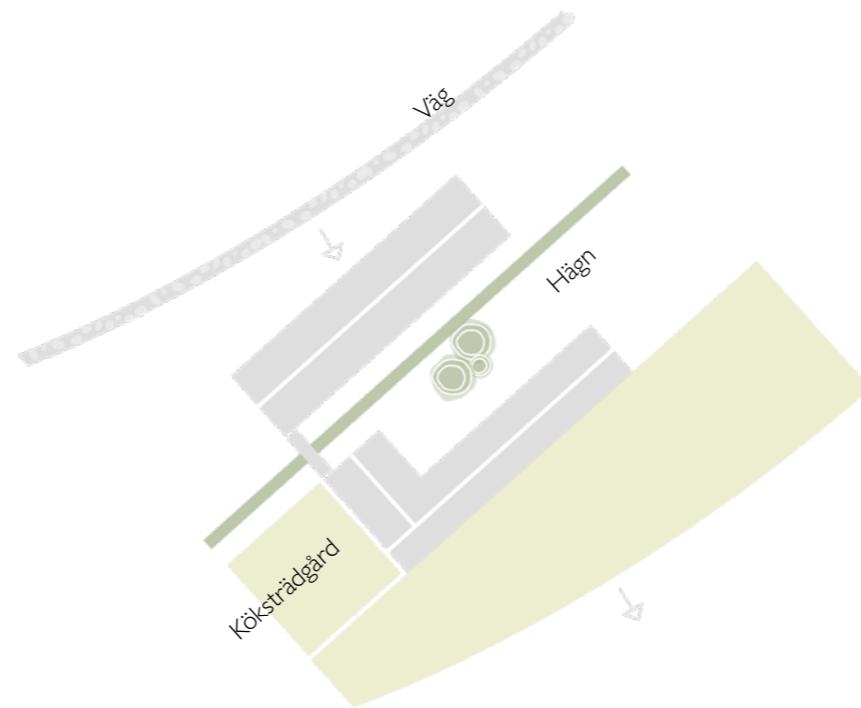
Vy in mot Krämårebygget från Skåneleden

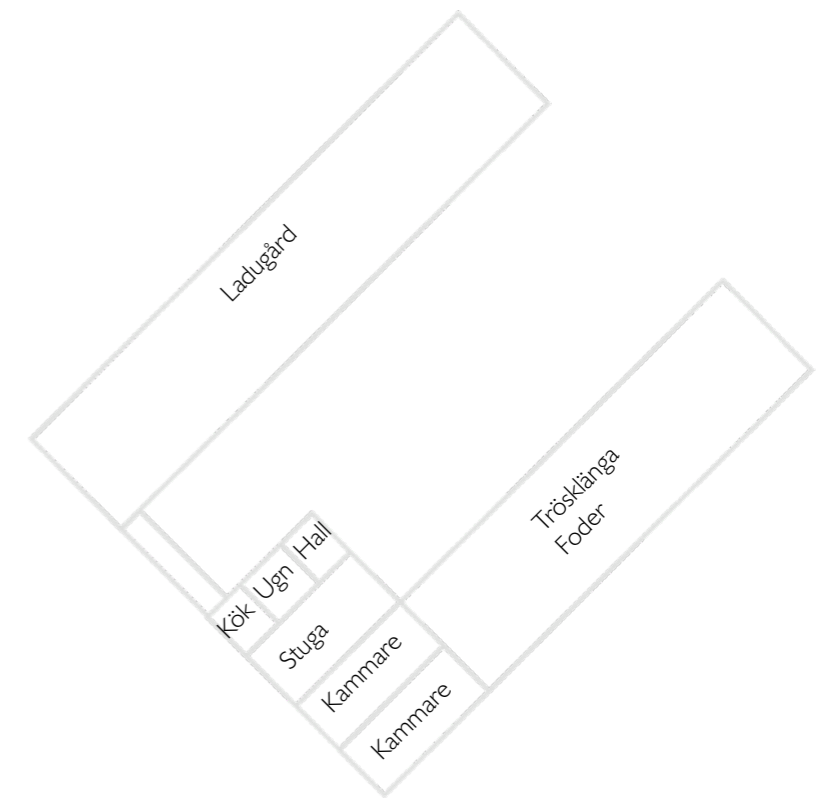
Norra ladugårdens fasad som dyker upp efter att ha gått vägen ner från skånelleden ett par hundra meter.

Krämarebygget i dagsläget. Stenmurar och hassel berättar om platsens historia.

Krämarebygget historiskt. Betesmark och köksträdgård i gult.

Indelningen av gården historiskt, enligt Staffan Johanssons beskrivning vid besöket.

Landskapet i stort

Landskapet präglas av en mosaik av skogspartier och åkrar. Smala lövskogspartier meandrar på sina ställen genom granskogslandskapet. Blandade skogspartier med löv och barrträd följer vattendragen på flera lokaler. Området i stort domineras idag av barrskog, främst gran och lärk. I området finns också många platser som är nyplanterade med gran, två av dessa nyplanterade kalhyggen är i närheten av Krämårebyggets arbetsområde. Framtidens landskap kommer därför vara ännu mer grandominerat än vad det är idag. De unga och täta granplanteringarna är ofta svåra att korsa. Region Hallands ägor syns inom streckad linje.

0 200 400 600 m
Skala 1:5 000. SWEREF 99 TM. RH 2000.

Grundkarta Lantmäteriet 2023, 1:5000

● Barrskog, huvudsakligen gran.
● Lövskog, huvudsakligen bok

● Vattennära blandskog
● Åkermark

● Kalhygge och/eller nyplanterad barrskog
| Region Hallands ägor

▭ Arbetsområde - Krämårebygget

Kroppslig registrering

Kroppslig registrering som metod

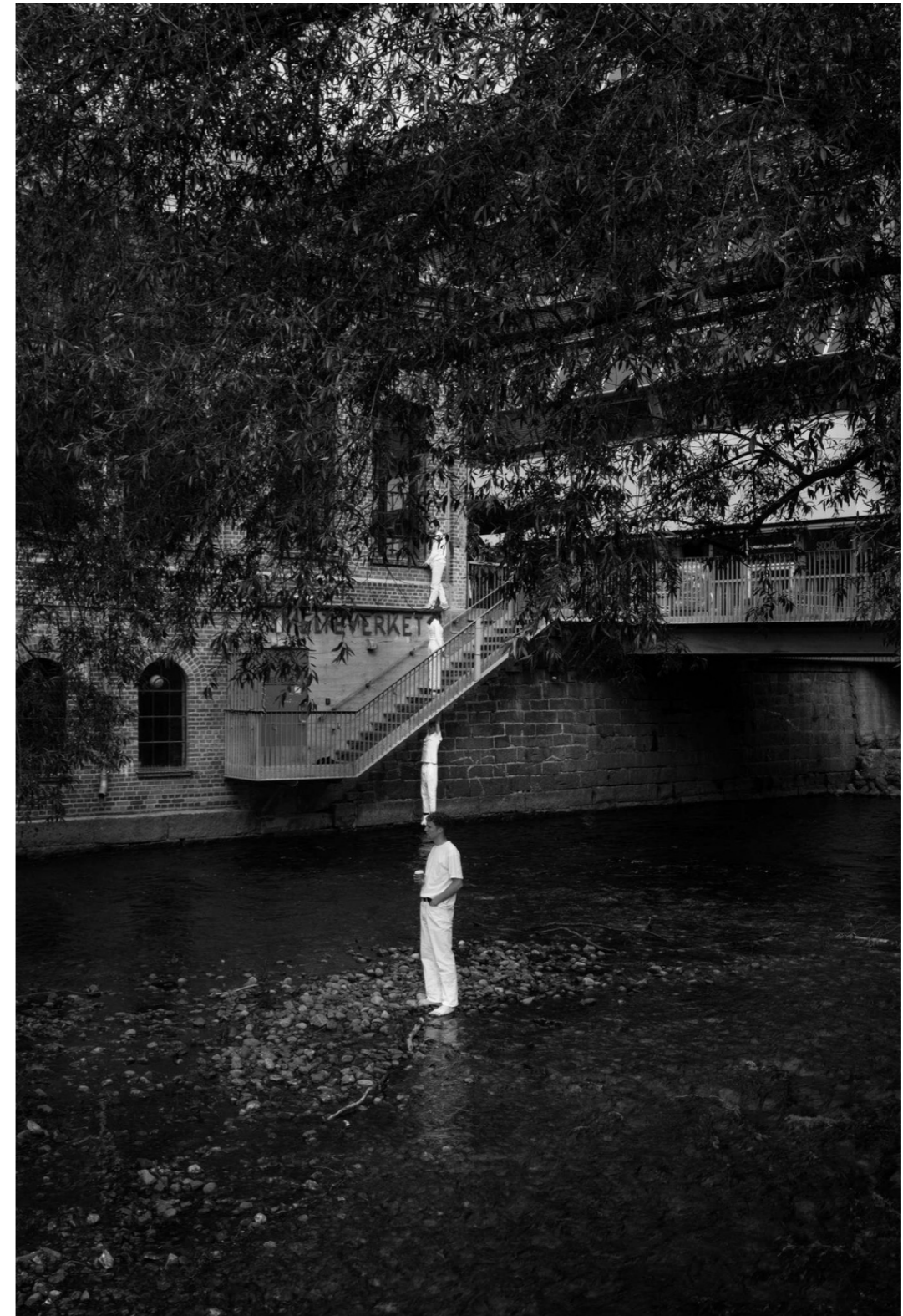
Kroppslig registrering åsyftar ett antal metoder som handlar om att utforska platser och landskap genom att använda kroppen som aktiv part. Kroppslig registrering innebär ett aktivt varande där både sinne och kropp tillsammans utforskar platsen. Kroppslig registrering är det lekfulla undersökandet, där kroppen agerar motor och upptäckare och där det rationella tänkandet tar en paus. Det intuitiva är centralt inom, och metoderna bygger på ett närvarande på platsen. Begreppet härstammar från engelskans embodied registration som är ett tvärvetenskapligt begrepp. Litteraturen jag valt ut i detta avsnitt lyfter fram sätt att använda kroppen som aktiv part i registrering av landskap. Avsnittet syftar till att förtydliga vad kroppslig registrering innebär, samt vad det kan bidra med i registrering av landskap.

Att kropplegge

Mattias F. Josefsson, arkitekt och verksam lärare vid Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo, anordnade en workshop under IFLA World Congress 2019, som utgick från embodied registration - fritt översatt kroppslig registrering. Under workshopen undersöktes Youngstorget i centrala Oslo och metoden gick ut på att landskapsarkitektstudenter tillbringade en timme (mellan 10:30 och 11:30) sittande på torget. Vissa av studenterna undersökte föremål såsom pinnar, löv, bär och plastpåsar medan andra var utan föremål. Josefsson beskriver hur studenterna var fascinerade av att göra något repetitivt och okonventionellt i det publika rummet, samtidigt som det tvingade studenterna till att gå in i ett annorlunda tankesätt. Efter workshopen pratade vissa av studenterna om att de hört fåglar, eller känt lukter de aldrig hade känt på platsen innan. Josefsson beskriver metoden kroppslig registrering som en mer intuitiv än intellektuell metod, samtidigt som han poängterar kan ge nya insikter om platser som skulle kunna bidra i designprocessen (Josefsson 2019).

Under första året på Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo så hålls en tredagarskurs för både hus och landskapsarkitektur, med fokus på vad som kallas "kropplegging". I experimenten så utforskar studenterna en plats eller ett rum med kroppen, för att skapa en förstärkt bild av platsen. De undersökande studenterna blir "recording devices" eller registratorer. Undersökandet med kroppen beskrivs som något som kan vara pågående och föränderligt där den fysiska miljön formar kroppen. Det kroppsliga undersökandet kan ske i stillhet eller i rörelse. Att sitta klättra eller att äta på platsen, erbjuder alla olika vyer och kroppsliga erfarenheter - stenen var sval att sitta på, väggen var brant och hal att klättra på, stubben fungerade som bord. Oavsett om den kroppsliga registreringen sker inomhus eller utomhus beskrivs akten av att platsappropriera som något som formar upplevelsen av platsen. Kropplegging beskrivs som en metodik för att omforma och skapa nya erfarenheter av platsen, genom en intuitiv kroppslig registrering. Metoden beskrivs som något som skapar ny uppfattning och rörelse på platsen, vilket senare skapar en subjektiv upplevelse av platsen. Genom den kroppsliga registreringen kan potentialer, mönster eller begränsningar som tidigare inte upplevts dechiffreras, och avslöjar därför våra inre konventioner så att vi kan röra oss förbi dem (Josefsson 2023). Kropplegging och det fysiska undersökandet som metoden förespråkar är centralt för kroppslig registrering.

*"These "new reading" methods hopefully will help them [the students] to open up for new ways of designing. Perhaps based on more intuitive rather than intellectual readings of space."
(Josefsson 2019)*

Källa: Mattias F Josefsson / Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo

Att vara uppmärksam

John R. Stilgoe uppmuntrar till att vara nyfiken och uppmärksamma det till synes obetydliga för att bättre förstå landskapet. Stilgoe är författare och historiker, verksam vid Harvard University där han också bedriver undervisning om det bebyggda Nordamerikanska landskapet. Stilgoe menar att med ett nyfiket sinne framträder de bäst bevarade hemligheterna i det vardagliga landskapet, som belöningar till den som är nyfiken. Att lära sig att se sig om väcker nyfikenheten och därefter frågorna som söker svar.

Efter granskning och tanke kan fenomenet sättas i ett rumsligt och kronologiskt sammanhang och berätta en större historia än objektet själv. De små sakerna kan berätta en historia om en förfluten tid eller vidare samhällstrender. Stilgoe menar att utforskandet av platsen bygger på förståelsen för det förgångna som skymtar runt hörnet. Den byggda miljön eller landskapet kan ses som en palimpsest, där lager av text har blivit överlagrade med nya betydelser. Stilgoe menar att den uppriktiga och medvetna utforskaren lyfter blicken och ser de gamla betydelserna och sammanhangen från tidigare generationer (Stilgoe 1982: 3). Stilgoe betonar ett öppet tankesätt som en förutsättning för upptäckandet. Ett ostressat sätt där man inte tänker på blodtrycket eller reumatism, utan istället fokuserar på dom små detaljerna kring den ensamma grusvägen, stadsgatan eller förortsgatan och går oplanerat, styrt av de plötsliga impulserna (Stilgoe 1998: 1)

“Outside lies utterly ordinary space open to any casual explorer willing to find the extraordinary. Outside lies the unprogrammed awareness that at times becomes directed serendipity. Outside lies magic” (Stilgoe 1998: 2).

Thomas Oles intresserar sig också för sinnen som utgångspunkt för upptäckandet av landskapet. Oles är lektor vid University of Edinburgh och utbildad inom landskapsarkitektur och stadsplanering. I boken “Go with me - 50 ways of landscape thinking” (2014) presenterar Oles olika strategier och synsätt som verktyg för utforskandet. Boken riktar sig till studenter med nyfikenhet för landskapet, och ska fungera som en guide under utforskandet. Fem huvudteman ger ramarna för de olika synsätten: Sensing, Reasoning, Showing, Changing, Testing, vilka alla reder ut olika tankesätt och metoder som kan användas vid kroppslig registrering. Alla teman bottenar i idén om att vi kan förändra vår perception och tillämpa nya perspektiv, för att se på det vardagliga eller kända på annorlunda sätt och på så vis nå till nya insikter.

Oles beskriver att han i sin ungdom var fascinerad av kartor, och låg och föreställde sig hur det var på olika platser framför enorma kartor. Möjligheten till överblick över landskapet, över varje berg och skog beskriver han som en gudalik upplevelse. I studierna av pastorala landskapsbilder från 1800-talets Ryssland såg Oles gapet mellan verklighet och porträtt. Bilderna av landskapet var påhittade representationer istället för faktiska upplevelser, och bakom representationerna fanns mer representationer - av hur människan ville porträttera landskapet. I samklang med den amerikanske landskapsarkitekten John Brinckerhoff Jacksons definition av begreppet landskap - som en process av upptäckande snarare än ett upptäckande, beskriver Oles hur hans syn på landskapet förändrades. Oles började dras utåt i landskapet, till platserna och människorna, samtidigt som sättet att förstå landskapet förändrades - från att förstå genom att se, till att förstå genom att vara. Att se landskapet som resultatet av människors handlande, är inte bara Oles utan en del av en större rörelse under 1990-talet (Oles 2014: 22).

Oles grundförutsättning är att du måste vara i landskapet och använda dina sinnen för att förstå, genom att lukta, lyssna, smaka, frysa. Landskapet beskrivs som en serie av långsamma processer, och Oles menar därför att man måste stanna längre än vad som verkar nödvändigt: *So: when attempting to experience a place, wait until the cold sets in, until shadows lengthen over the road as the mosquitoes begin to orbit your head. Slow down. Grow still, all senses alert, an owl sensing its prey. Let your whole body become an eye* (Oles 2014: 37). Oles uppmuntrar också till att ändra på fokuset, från att se stort till att se litet, beståndsdelarna, mossan på stenen, löven på marken. Landskap beskrivs som stora, men Oles uppmuntrar till att skärpa sinnet till att se de små landskapen och de dolda scenerna (Oles 2014: 39). Både korta och långa platsbesök kan ge nya insikter, men längre fältbesök med utmaning, utmattning och utsatthet ger andra insikter som bara tiden kan bidra med. Tidsaspekten bidrar med tristess, tid till att varva ner och att se det som annars inte hinns med.

Oles uppmuntrar till att se landskapet som mer än yta, och till att gräva ner i marken. Oles menar att vi måste förstå vad som är under jordytan för att förstå landskapet (Oles 2014: 41). Himlen beskrivs som en del av landskapet där människorna i alla tider har letat efter svar “Above lay the residence of gods, the guide to practice and morals. One found one’s way home, and one’s way in life, by looking up.” (Oles 2014: 149).

Oles uppmuntrar också till att lukta sig fram i landskapet, att ta några steg och lukta för att senare upprepa proceduren (Oles 2014: 41). De lokala namnen är kopplade till landskapet, och berättar något om platsen. Genom att lära sig orden, begreppen och genom att tjuvlyssna förstår man människorna och något mer om platsen (Oles 2014: 47). Att bryta igenom konventionerna i landskapet uppmuntras också av Oles. Att ta sig genom de informella gränserna, att gå förbi privat-skyltarna och att utforska bortom de bekväma med alerta sinnen höjer känsligheten inför landskapet (Oles 2014: 49). Genom att prova att förändra sitt tankesätt, till att bry sig om varje plats likt en bybo förändras relationen till platsen. Oles menar till att bli befäst till platsen, att sänka ner sina rötter och stanna.

“In a world of endless motion, a world of roads and deadlines and flickering sputtering information, staying put is the most radical thing of all. Literally radical: we speak of ‘sinking roots’, of ‘growing into a place’, of being ‘embedded!’” (Oles 2014: 149)

Att fånga tid

Fiona Harrison, lärare och forskare vid RMIT university i Melbourne och Marian Macken, lärare och forskare vid University of Auckland presenterar ett fördjupat förhållningssätt gällande tid, och hur vi ser på skissen som verktyg för skapa platsförståelse över tid. Fiona Harrison har i flera artiklar undersökt skissandet och är verksam landskapsarkitekt med bakgrund inom arkitektur och urban kultur. Marian Macken har en bakgrund inom arkitektur och landskapsarkitektur. Mackens forskning är fokuserad kring skissandet som metod och de temporala aspekterna inom arkitektur. Med en skissprocess (i bred bemärkelse) som registrerar fenomenet noggrant och över tid så synliggörs förändringarna samtidigt som vår kapacitet till att se förändras. Inom arkitektur och landskapsarkitektur är tiden central för förståelsen av platsen, trots det menar Harrison & Macken att tidsaspekten sällan representeras eller dokumenteras. Ritningar som redovisar de frusna ögonblicket premieras istället; platsanalyser och diagram presenteras som protokoll eller registrerad verklighet, samtidigt som de också används som en väg fram emot den redan tilltänkta eller förbestämda gestaltningen.

Vikten av tidsaspekten ligger i den upplevda tiden och i det upplevda expanderbara nuet (thickened presence), och i relationen mellan fenomenet och den observerade. I deras undervisning har de inorporerat metodiken med studenter som har provat metoden. Studenterna upplevde en förändring i relationen till skissandet, från att se skissen som ögonblicksbilder likt fotografier, till att istället se skisserna som arkiv över passerad tid och nya upptäckter. Skissen beskrivs som ett spår av tid inristat i pappret snarare än en representation av objekt. Snarare än att diskutera skala på ritningarna, diskuterades tidens skala och sättet att representera den undersökta händelsens tid på pappret. Studenterna förstod att ritningarna innehöll flera tempus, då skisserna redovisade en dokumenterad dåtida händelse, deras dåtida relation till den dåtida händelse samt den pågående händelsen i interaktionen med åskådaren av skissen (Harrison & Macken 2020: 644). Harrison och Macken menar att seendet inte är ett givet sinne, utan en praktik som medvetet måste påbörjas och som utvecklas under tid. Observationen beskrivs som något som sker med hela kroppen, och inte bara med ögonen - likt Tomas Oles synsätt. Skissandet av det observerade beskrivs som något som kräver en särskilt medveten närvaro till vad som är det granskade fenomenet är och vad som ska undersökas; skuggor som faller olika under dagen eller en vattenyta i ständig förändring (Harrison & Macken 2020: 636). Det första steget av processen beskrivs som följande:

“...‘begins when we stop projecting our habitual assumptions and start to see reality freshly. We shift from looking “out at the world” from the viewpoint of a detached observer to looking from ‘inside’ what is being observed’ (Senge 2005, 41)(Harrison, Macken 2020: 636).

Att vandra

I artikeln "Footprints through the weather-world: walking, breathing, knowing" (2010) diskuterar Tim Ingold relationen mellan erhållandet av kunskap, att gå och relationen till luft, väder och vind. Ingold är professor emeritus i socialantropologi vid University of Aberdeen, och har publicerat en rad artiklar i gränslandet mellan antropologi, arkeologi, arkitektur och konst. Vidare har Ingold undersökt relationen mellan perception och professionell praktik, vilket gör hans tankar relevanta i relation till begreppet kroppslig registrering.

Allting börjar med marken som vi går på, som är varierad, uppbyggd av flera substrat och material och som hela tiden går igenom en förändringsprocess. I rörelsen över marken skapar människor spår och stigar, vilka skapas genom fotavtrycken i den mjuka marken. Avtrycken i marken som bildar fotspår tillgängliggörs av vädrets dynamik, och i relationen mellan jord och luft. I varje steg vandraren tar går därför människan samtidigt i luften och på jorden. Under gång upplever och tänker vi, och kunskap uppstår därför under vandringen (Ingold 2010: 121).

Ingold menar att marken upplevs kinetiskt, som om den var i rörelse. Ett berg kan beskrivas som att det "reser sig" upp, men marken reser inte på sig utan för att vi beskriver den kroppsliga rörelsen av hur det skulle vara att gå upp för berget. På samma sätt följer ögat naturligt backen den uppåt lutande horisontlinjen. Horisontlinjen och marken upplevs som oändligt varierande. Oavsett skala eller närhet till marken, så upplevs markytans olika mönster och texturer i oändlig variation likt fraktaler. Jorden består i en blandning av material som skapar dess helhet. Likt textil bildas en annorlunda struktur än den enskilda trådens, men tyget är likväl uppbyggt av trådar. Jord beskrivs som något föränderligt och i en ständig process, och som mediet som tillgängliggör fotosyntesen och därför är grundstenen till liv. "Surfacing" eller att täcka över jordytan, beskriver Ingold som ett modernistiskt sätt att bibehålla separationen mellan jord och luft, genom att lägga asfalt, betong eller förbereda mark för infrastrukturprojekt och stadsbyggande. I den täckta miljön lever livet på jordytan istället för i den, krukor står på jorden, människor bor i lägenheter på jorden och ett tillfälligt tillstånd av separation mellan jord och människa uppstår. Processerna som gör att jorden är i ständig förändring och nybildning: himlens regn, vindens kraft, markens fukt bryter också ner de hårda täckande materialen; betong vittras, asfalt bryts upp och nytt liv återkommer snart igen (Ingold 2010: 124-125).

Ingold delar upp rörelse i två skilda praktiker: vandrande (wayfaring) och transport. Vandraren beskrivs som den som följer en stig eller väg och som improviserar längs vägen. Intresset ligger i sökandet längs vägen, med de observationerna och händelserna som resan innebär och inte specifikt till att nå slut-destinationen. I bjärt kontrast till vandrandet finns transporten som bär passageraren längs en färdig sträcka, som kopplar ihop avfärd och avslut: A - B. Stigar skiljer sig från vägar, då stigarna bildas av alla de olika fotstegets avtryck, till skillnad från vägen som draperar landskapet och som har en tilltänkt intention och dragning från början (Ingold 2010: 126-127).

"One could perhaps compare wayfaring with drawing: as the draughtsman traces a line with his pencil, so the wayfarer – walking along – paces a line with his feet." (Ingold 2010: 127)

Vidare diskuterar Ingold om olika sätt att beskriva och se på jordens yta. Immanuel Kant beskrev jorden som "a flat surface, with a circular horizon" och som en scen för mänsklig aktivitet. Under ytan ligger den formlösa materian frånskild från livet ovan jord, där de immateriella idéerna och begreppsvärlden finns. I kontrast till Immanuel Kants bild av jorden som en scen, såg Karl Marx jordytan som en produktionsplattform under omformning av mänsklig påverkan (Ingold 2010: 123). Ingold beskriver Immanuel Kants idé om att jorden upplevs som platt och med ett substrat, som skapar grunden för alla föremål som kan uppfattas. Vid en given plats på denna ytan kan åskådaren bara få en delvis komplett bild av vad landskapet omkring består av. Immanuel Kant argumenterade för att begreppsvärlden är sfärisk likt jordytans sfäriska form, eftersom erfarenheterna skapas i rörelsen på jordytan. Ingold beskriver den som utforskar inspirerad av Kant som "a Kantian traveller". Ingold motsätter sig den Kant-inspirerade som transporterar sig mellan olika punkter för att kartera jorden, där denne mäter lutningar och höjder, och menar att arbetssättet är teoretiserat och förenklat på ett sätt som är långt ifrån den upplevda verkligheten. Den Kant-inspirerade transportören är inte uppmärksam på marken utan är istället intresserad av att kategorisera och klassificera världen medan den vandrande beskrivs som någon som försöker förstå relationen mellan upplevelsorna och förklaringarna till fenomenen (Ingold 2010: 134-136).

Likt den som dansar, så beskriver Ingold den vandrande som någon som tänker i rörelse. Den kroppsliga rörelsen sker längs marken, och marken blir därför invecklad i tankeprocessen. Ingold beskriver vandrandet och erfarenheterna som en

del av mognandet och varandet som människa. Genom det återkommande vandrandet på samma stigar, skapas en tydlig bild av markytan som blir inkorporerad i det muskulära medvetandet (Ingold 2010: 136). Rörelsen eller den kroppsliga registreringen skapar därför erfarenhet och genom det kunskap.

Lisa Diedrich och Gini Lee (2018) diskuterar resande och upptäckande i artikeln "Transareal excursions into landscapes of fragility and endurance". Metoden syftar till att registrera och förmedla materiella och immateriella kvaliteter hos landskapet, och att kartlägga landskapets utsatthet och känslighet inför klimatförändringar och mänsklig påverkan. Metoden tar avstamp i Alexander von Humboldts fältarbeten och i hur han senare behandlade fynden på ett tvärvetenskapligt och undersökande sätt där relationer och samband undersöktes. Arbetssättet börjar med att planera en resa längs en väg, som man senare kan göra avstickare från. Under resan förs en kartografisk dagbok som innehåller registreringar och tolkningar av händelser, som senare sammanställs i en tableau physique - en konstnärlig komposition av insamlat material som förmedlar platsintryck. Längs resan registreras landskap och skeenden genom: bilder, videos, skisser, material, saker och samtal. Avvikandet från den planerade rutten ses som något som kan öppna upp nya diskussioner och tolkningar kring registrerade fynd från platsen - och som nyckeln till att kunna börja tolka platsen som en del av kunskapsgenerering. Efter resan sorteras fynden - bilderna, skisser och annat material. Genom sorteringen av materialet fortsätter dialogen kring platsen mentalt och tankarna formaliseras genom processen till olika objekt: collage, målningar, texter och kommentarer (Lee & Diedrich 2018: 94-95).

Vandrande beskrivs av Lisa Diedrich & Gini Lee som ett sätt att empiriskt kartera inspirerat av Alexander von Humboldts fältarbeten, och av Tim Ingold som vandraren som kroppsligt registrerar sina resor i landskapet. Båda metoder innehåller kroppslig registrering och betonar vikten av det upplevda landskapet som ett sätt att generera kunskap och förstå platsens specifika egenskaper.

Förståelse som kreativitet

I "Crossing fields - Designing and researching Raumeschehen" (2019) skriver landskapsarkitekten och forskaren Hille von Seggern om ett utvidgat sätt relationen mellan förståelse och kreativitet. Von Seggern är landskapsarkitekt, arkitekt och konstnär och också en av grundarna till Studio Urbane Landschaften som forskar, undervisar och ritar arkitektur. Von Seggern lyfter vikten av att aktivera olika typer av undermedvetna tankesätt och olika typer av medvetenhet för att påbörja processen som leder till förståelse. Kunskap skapas i det specifika tillfället av förståelse, och det är först i efterhand som vi kan förklara det, som om vi fick en insikt i sömnen eller ett "aha" efter att ha grunnat på något länge. Tankesätten för att nå kreativ förståelse inkluderar nyfikenhet, mod, kärlek, lekfullhet, empati och passion och behovet att utforska med kroppen i rörelse. Processerna inkluderar ofta en känsla av att förlora sig själv - för att nå ett stadie av ofokuserad självreflektion, tidigare beskriven av Klein (2014) som "default mode". Stadiet beskrivs också som "emptiness" eller tomhet och inbegriper akten av att återkommande tillåta sig att röra sig i gränsen av medvetandet (von Seggern 2019:14-15). Att använda kroppen ger insikter om platser och landskap. Det minner om insikt man når i kreativa processer. Att använda kroppslig registrering kräver träning. Det är något man måste öva sig på.

Von Seggern frågar sig hur vi kan komma till stadier av närvarande och kreativitet i det kreativa designarbetet och menar att svaret finns i undersökandet av de kreativa processerna vi redan har inom oss. Att vara fria inom ramar beskrivs som en nyckel. Att nå stadiet av tomhet, att vara i stunden, att vara medveten och släppa kontrollen över sinnet är meditativa tillstånd som beskrivs kunna ge nya insikter och förståelse. Lekfullhet och leken, konst eller rörelse beskrivs som andra sätt. Processen till att förstå kräver att vi är delaktiga, och blir ett med frågan, och tillåter våra subjektiva förmågor att spela fritt (von Seggern 2019:15).

"'Emptiness' is another very important state that can help bring forth new insights (Seggern 2015, 164-88) and entails allowing oneself again and again to slip into a state of fringe consciousness, without being detached from where one is - a fragile 'fusion state' in a kind of flow." (von Seggern 2019: 15)

Kroppslig registrering kan förstås vara "kroppplegging" där kroppen möter och utforskar rum och objekt. Att vara medveten och fokusera uppmärksamheten på landskapet, för att för en stund, glömma sig själv är en annan metod. Att känna, lukta och smaka är andra sätt. Kroppslig registrering kan också vara samlande av material, sorterande och att sitta på en sten i stillhet. Att vandra och registrera platser, händelser och personer är ytterligare metoder inom kroppslig registrering.

Fältbesök

Plats 1 - Barsebäckshamn

Första fältbesöket
16:30-11:00
4-5 mars

Sol
3 + dag
-2 natt
Nordvästlig vind 5-8 sekundmeter

1:2000

Jag körde bil till Barsebäckshamn, beläget precis mitt emot kärnkraftverket i Barsebäck. Jag kom in i byn vid 16:30 och snurrade runt, letade efter parkering eftersom det tydligen var parkeringsförbud överallt. Från bilen frågade jag en äldre man med hund i jaktkläder om vart jag kunde parkera varpå han frågade om jag var naturfotograf. Han såg kameran jag hade i bilen och verkade något misstänksam. Jag fick känslan av att alla i byn visste om varandra, och att de höll koll på byn. Jag tänkte först att jag skulle parkera nära vindskyddet där man inte fick stå, men vågade inte sen. Jag fick känslan av att i Barsebäckshamn - där ringer man parkeringsvakten om någon parkerar fel. Jag parkerade tillslut vid parkeringen i utkanten av byn och började därefter gå till vindskyddet i byns södra ände. På väg till vindskyddet gick jag förbi en keramikhandel, och ringde på och blev välkommen av en äldre kvinna. Längs väggarna i rummet var keramik i mjuka färger uppställd. Vi pratade om Barsebäckshamn, vilka de boende är och hur det är att bo där. Hon berättade att hon hade bott i samma hus sedan de flyttade dit på 1960-talet och att många av de boende i området idag är pensionärer. Jag frågade var de köpte sin mat varpå hon svarade att de åkte bil till Löddeköpinge och köpcentret Center Syd. Jag köpte sedan två blåa muggar och en salladsskål och sa hejdå.

Vindskyddet var nära husen, kanske 70 meter till närmsta hus. I husen runt omkring lyste lamporna när mörkret föll vid 18-tiden. Precis när jag kom till vindskyddet mötte jag ett par som promenerande på Skåneleden, som passerar 10 meter framför vindskyddet. De fotade och betraktade det nya vindskyddet som byggdes under 2022.

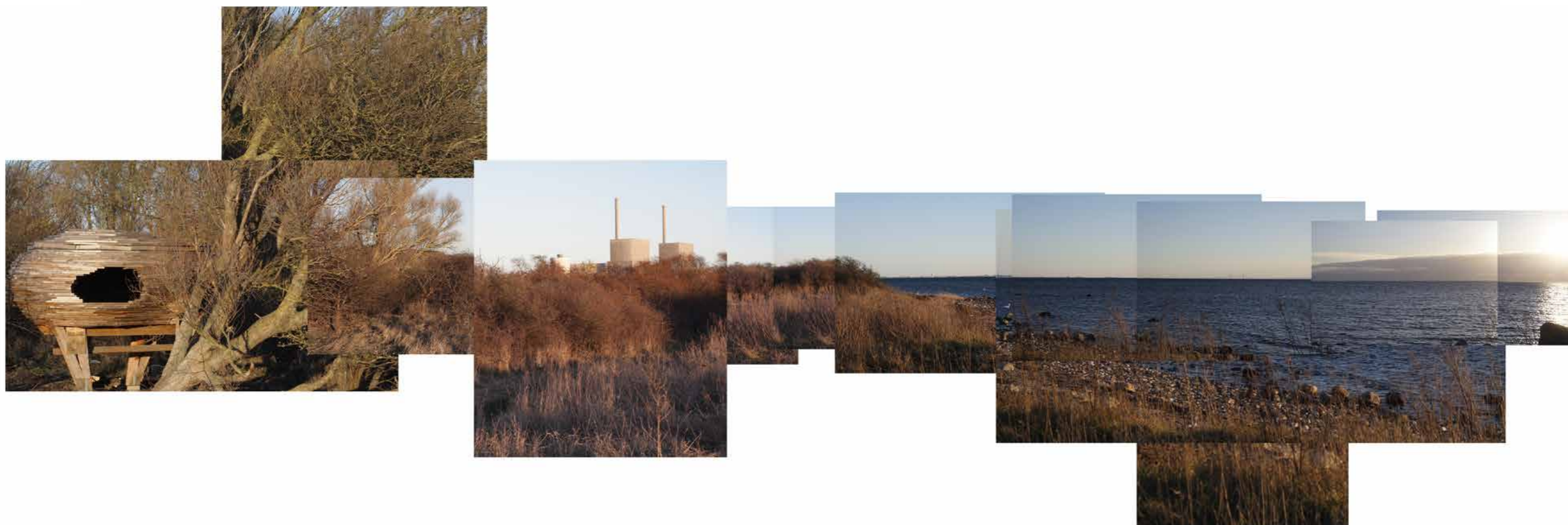
Jag började med att städa ur vindskyddet för att sedan lägga in min ryggsäck. Det var uppenbart att barn hade lekt där uppe, och lagt in små pinnar och sorterat snäckor. I skyddet var det lä från vinden som blåste från nordväst. Trädens grenar utanför vindskyddet böjdes av vinden åt sydöst, och vegetationen på platsen var pinad och böjd.

Eftersom det inte fanns någon sittplats utanför, var valet av plats till att laga mat enkelt. Vinden blåste dessutom där ute. Innan jag började laga mat tog jag på mig alla kläder jag hade. Med dunjacka, skaljacka, fleecväst, ulltröja, ullunderställ och benen i två sovsäckar började jag laga mat. Efter maten vilade jag mot vindskyddets vägg. Vindskyddets väggar var mjukt kurvade uppåt och perfekta att ligga eller sitta emot. Längs väggarna var plankorna förskjutna för att skapa den runda formen vertikalt och horisontellt, vilket skapade små hyllor. Jag organiserade mig snabbt på de små hyllorna och la min kniv på en, min tändare på en, och tände ett värmeljus på en. Matresterna skrapade jag av i det höga gräset, och gick sedan ner till havet för att skölja av kastrullen och besticken. Vattnet var kallt, men i vinden blev händerna kallare. En stund senare var händerna varma igen, svullna och röda, fyllda med nytt blod.

Kvällen spenderade jag i sovsäcken. Jag låg mot väggen och tittade ut ur vindskyddets glugg. Från gluggen såg jag havtorn, gräs, buskar; Skåneleden 10 meter bort, havet 25 meter bort. Månen lyste starkt och kastade skuggor. Det behövdes ingen pannlampa för att se. Det var så kallt så jag hade ingen lust att gå ut. Jag gick bara ut för att ta några foton, och senare för att borsta tänderna.

Barsebäckshamn från vägen.

Vindskyddet, det gamla kärnkraftverket och havet.

Liggandes i gluggen såg jag ett djur passera som en svart rörelse. Trots att jag pratade i telefon kom den gåendes, med ögon som lyste när jag tände pannlampan och riktade mot den. I kontakten med räven förändrades min sinnesstämning, från varm, avslappnad och vaken till alert, rädd och nyfiken. Oles beskriver processen av att stanna som:

"Grow still, all senses alert, an owl sensing its prey. Let your whole body become an eye.."(Oles 2014: 37)

Efter räven hade jag svårt att slappna av. Varje ljud kunde vara ett djur som tittade på mig, som såg mig utan att jag såg den. Jag tog mig ur sovsäcken och klättrade ner för vindskyddets stege för att gå ut och borsta tändern. Med pannlampan på gick jag bort till platsen där räven precis var. Maten jag tidigare under kvällen hade slängt i det höga gräset var borta; rävar äter tydligen spagetti med svampsås. Det var med den känslan jag somnade, och vaknade. På morgonen vaknade jag med ett ryck av att någon var inne i vindskyddet, och försökte snabbt få ut händerna ur sovsäcken som något slags försvar. När jag satt upp såg jag ingenting, och jag förstod inte riktigt vad som hade hänt. En stund senare hörde jag vingar paddla luft utanför gluggen, och såg en liten fågel nyfiken undersöka mig och vad som fanns där inne. Jag förstod att fågeln ville ha nötterna jag spillde igår, och lade ut några fler och väntade på den, stilla, med förhoppning om att få hälsa. Men fågeln kom inte tillbaka.

Utan att gå ur sovsäcken lagade jag blåbärssoppa och åt mer nötter till frukost. Jag gick sen ut och letade spår efter räven i snön. I buskarna och gräset gick system av gångar, i ett rutnät som allt som oftast ledde in till buskarna. Vid de täta buskagen längs strandkanten syntes öppningar in i buskvolymerna med en höjd och storlek anpassad till räven. Uppskattningsvis 40 cm höga och 20 cm breda. Efter natten var det uppenbart att räven bodde här, något jag aldrig hade förstätt om jag inte spenderat natten på plats.

Under dygnet kom flera att passera:

Paret vid 17:30

Kvällspromeneraren med hunden vid 21:00

Räven som åt upp mina matrester 22:00

Den fluffiga lilla fågeln som väckte mig 08:30

Två separata morgonjoggare kring 09:00

Hundpromenad 09:20

Den snackiga morgonjoggaren vid 09:30, som tyckte att det var rejält av mig att sova ute.

Vindskyddet fotograferat från Skåneleden. Fotografiet togs under blå timmen innan mörkret kom.

Rävns väg in i busken.

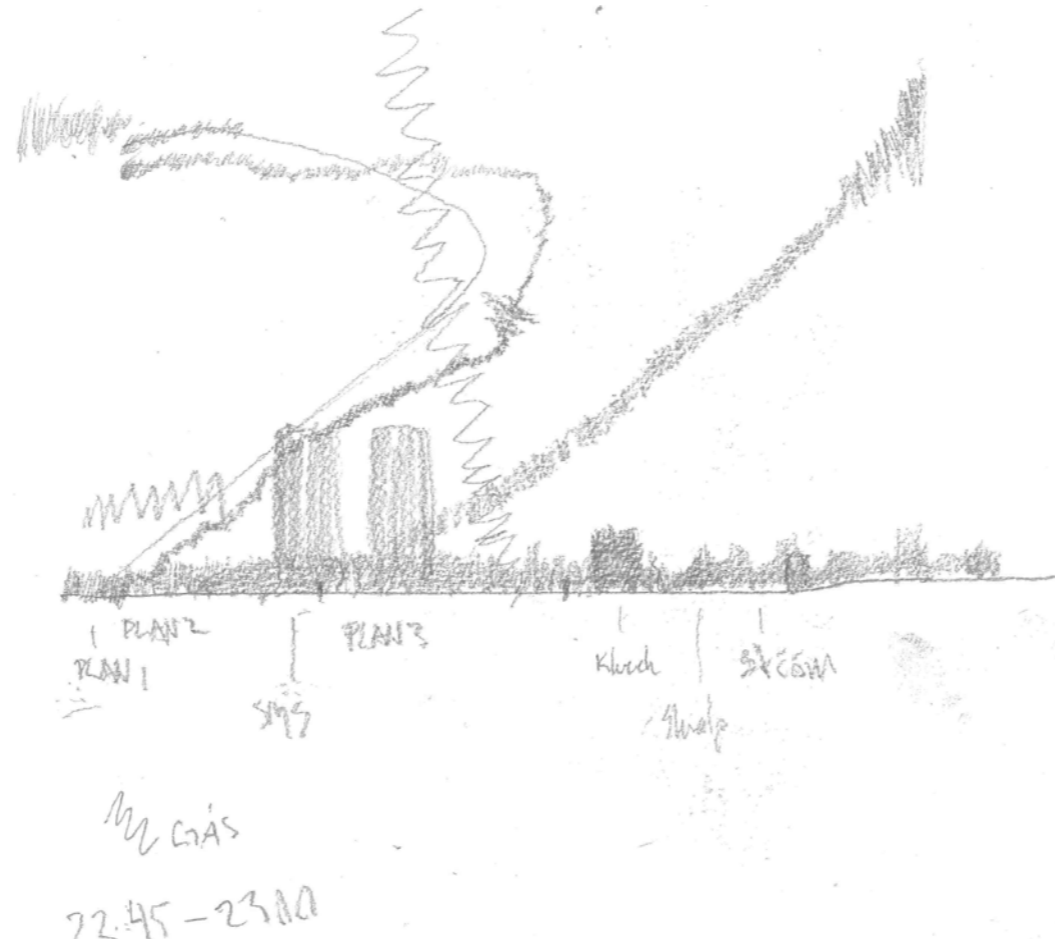
Fasadmateriäl i solljus.

Två sammanfogade fotografier tagna under sen kväll. Stjärnhimmel och mån ljus lyste upp marken, och inne i vindskyddet brann två värmeljus.

Bilder uppifrån och ner:
Inflygning över Köpenhamn.
Räven dyker upp.
Rävns ögon syns i blixten.
Räven fångas på bild.
Platsen där räven åt matrester dagen efter.

Ljudregistreringen under en kvart, från 22:45 - 23:00. Tre inflygande flygplan, en passerande gås, och registrering av havet. Horisontlinjen redovisar mitt synfält från vindskyddet.

Vindskyddets funktionalitet

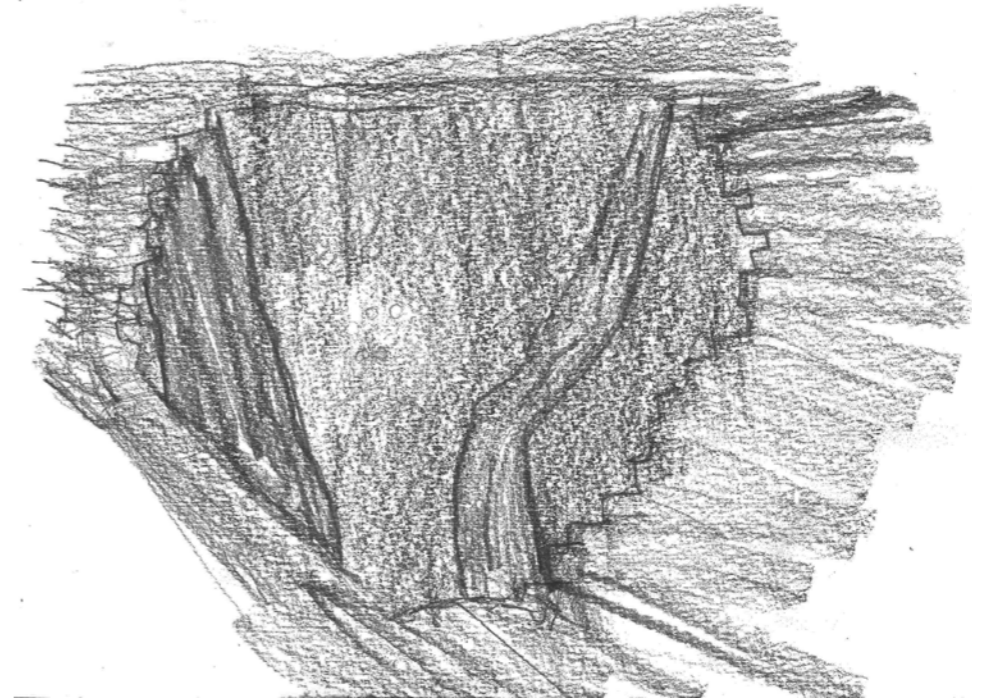
Positiva egenskaper gällande rumslighet, placering och funktion

- Tillstängd rumslighet, ovanför marken gav en säker känsla
- Väl uttänkt utblick med gluggarna och dess placering. Placeringen gjorde det möjligt att spana ut samtidigt som man själv inte syntes som liggande i vindskyddet. Kan dock regna in.
- Rundade väggar gav möjlighet till att sitta och ligga längs med kanter, vilket annars är obekvämt vid helt uppräta kanter.
- Lågmålt men samtidigt spektakulär gestaltning
- Väl placerat i mikrolandskapet mellan buskar som gav ett lokalt vindskydd från havet

Negativa egenskaper gällande rumslighet, placering och funktion

- Svårt att komma upp igenom dörr-gluggen
- Kan regna in via gluggar
- Fult underrede och dåligt helhetstänk. En spontan eldstad hade byggts utanför eftersom det inte fanns någon befintlig.
- Taket verkar inte tätt, men har inga belägg.
- Kan bli blåsigt inuti vindskyddet vid rakt västliga eller sydvästliga vindar.

NU KOM RÄVEN TILLBAKA

Teckning över gluggen och trädglykan utanför där jag först såg räven. När jag satt och ritade kom räven tillbaka till samma ställe igen.

Reflektion

Det uppenbara problemet var kylan. Kölden gjorde det svårt att rita under några längre perioder, och gjorde mig också ovillig att lämna sovsäcken. Mörkret kom också snabbt under besöket, vilket gjorde mig mindre sugen på att titta, gräva, söka och vara aktiv och lekande i landskapet. Humöret och dagens sinnesstämning påverkar nog också vad man hittar. Jag var sugen på att vara själv, och kände mig väldigt lugn. Skissandet och utforskandet av platsen kändes till viss del som ett krav, jag ville istället ligga och titta i taket eller genom gluggen, och lyssna på vindens förändringar i intensitet.

Besöket präglades av vandringen jag gjorde och av allmän nyfikenhet. Nyfikenheten och viljan att upptäcka mer än det uppenbara i landskapet uppmuntrades av Stilgoes text "Outside Lies Magic" tillsammans med Oles "50 ways of landscape thinking". Ingolds tankar om hur vi vandrar i luften och jorden samtidigt kändes svåra att ta till sig. Jag hade ambitionen att rita mycket under kvällen, och ville också prova Harrison & Mackens skissteknik där tidsaspekten inkorporeras i skissandet men det visade sig innebära ett motstånd. Kylan gjorde snabbt händerna kalla, och dessutom var hela jag kall och mest sugen på att krypa djupare ner i sovsäcken. Natten kom också tidigt vilket gjorde att det snabbt blev mörkt. Under kvällen avtecknades landskapet som toner av svart och blått. Jag gjorde några försök till att rita, men i mörkret blev hörseln det starkaste intrycket av platsen och ljudbilden visade sig svår att förmedla i skiss. Under dygnet fotade jag också mycket och fotografiet visade sig vara ett snabbt sätt att kunna registrera utan att det tog för lång tid eller gjorde mig kall.

Fältbesök

Plats 2 - Torup bokskog

Andra fältbesöket
17:00 - 10:30
15-16 mars

Sol övergående till snöblandat regn
3+ dag
-2 natt
Västlig vind 0 - 10 sekundmeter

1:2000

Jag åkte ut till Torup torsdagen den 16e mars direkt efter skolan. Hela resan dit var jag stressad över att jag ville komma fram till platsen, och kände mig som en resenär i transport snarare än en vandrare (wayfarer). Vägen dit kändes bara som ett nödvändigt ont för att komma fram till platsen. Väl på plats kunde jag sakta ner. Men mörkret kom snabbt, och redan när jag kom till platsen började himlen att mörkna. Ekarna och deras krulliga grenar blev till svarta siluetter på himlen. Direkt när jag öppnade dörren insåg jag skillnaden i ljudbilden. Här präglades allt av fåglarna, av gäss, koltrast, fasan, skata och av den nyfikna talgoxen. Ljudbilden uppfattade jag i relation till ljuden i Barsebäck som präglades av vinden och av havets brus. Fåglarna framstod därför som en kontrast.

På parkeringen stod fler bilar än vad jag hade föreställt mig, och på vägarna gick hundägare runt. Vindskyddet låg 10 minuters långsam promenad från parkeringen, och där vägen svängde av hittade jag vindskyddet i direkt angränsning till vägen. Vindskyddet ligger något upphöjt på en kulle, med en låglänt och sank betesmark framför där kossorna betar. Omkring alla andra sidor slöt bokarna tätt. I hagen växte gräs, men utanför hagen präglades bara fältskiktet av bokbladens kopparfärgade förna. En halvtimme innan mörkret kom, började gässen att röra på sig. Framför vindskyddet fylldes marken av gäss i stora gråa grupper. Hagen korsades av en gångväg där några ungdomar gick igenom, och när gässen synkront lyfte skapades ett muller av vibrerande luft och smällande vingar. Några tidiga grupper av gäss började cirkulera ovanför gräsmattan, och som vid ett givet klockslag lyfte hela gruppen och flög söderut.

"En halvtimme innan mörkret började kanadagässen att mobilisera, lät och flög runt. En stund senare fylldes hela himlen och alla flög åt samma håll, rakt söderut. Till nå sjö säkert." (anteckningar från fältbesöket)

Väl på plats fotade jag vindskyddet, och började sedan flytta in i vindskyddet. Jag packade upp mitt stormkök och min mat, mitt liggunderlag och min dunjacka. Direkt började jag märka hur bra de små avsätterna längs väggarna i Barsebäcks vindskydd var, och saknade plats att lägga mina saker på i vindskyddet. På golvet låg saker spridda, samtidigt som golvplankornas glipor gjorde det möjligt för mindre saker att ramla ner under vindskyddet. I Barsebäck var gliporna i golvet mycket mindre och slöt helt tätt - vilket gjorde det omöjligt för skräp att ramla ner mellan plankorna - och i förlängningen till att det var dammigt och smutsigt i Barsebäckshamns vindskydd. Innan jag skulle äta ville jag ha en eld. Två meter utanför vindskyddet fanns en eldstad med galler, och tre stycken uppräta stubbar som agerade stolar. I vindskyddet fanns ved, och jag började bygga brasan och tände på med lite papper. Elden var svår att tända men några mindre pinnar började brinna medans jag viftade med liggunderlaget för att ge elden syre. Efter en stund började veden att väsa, och slocknade gång på gång och av ljudet förstod jag att veden var blöt trots att den låg i vindskyddet. Den västliga vinden gjorde att röken och de glödande små partiklarna från elden åkte rätt in i vindskyddet. Vinden tilltog och det började snart att regna lätt, och jag gav upp planerna på elden, kröp ner med benen i sovsäcken och åt sedan.

Efter maten tilltog regnet och vinden, och de svarta prickarna på golvplankorna avslöjade att det regnade in i vindskyddet. Jag flyttade in mina saker så långt som det gick, men behövde snart rotera mitt liggunderlag och sätta mig längs den bakre kortsidan. Det regnade nästan precis fram till min madrass samtidigt som vinden blåste rätt in i vindskyddet format som en tratt. Hade vi varit två personer som skulle övernatta hade de knappast gått i regnet. Jag började tänka på om jag skulle åka hem.

*"Funderar på åka hemåt
Klockan är 20:22. Det regnar, jag är kall
Det regnade in mycket när de blåste förut."
(anteckningar från fältbesöket)*

Vindskyddet från gångvägen. Fotograferat mot norr.

Fasad

Vindskyddets öppning, fotograferat mot söder.

Golfbanans ljus

Snöblandat regn

Fasad i stearinljusets sken

Kvällsgäss

Vindskyddet och kovan. Olika men ändå lika.

Regnet avtog sedan, och ett lugn sänkte sig samtidigt som jag låg kvar i sovsäcken och läste i min bok. Ett varmeljus i en glasburk och min pannlampa gav ett varmt sken i vindskyddet. Senare under kvällen började det storma igen, och jag märkte hur känslan förändrades. Den varma, långsamma stämningen byttes till en utsatt känsla. Regnet blåste in med vinden och jag kände mig kall igen. På golvet bildades ett tunt lager av mosig genomskinlig snö. Jag ringde min kompis och klagade lite, ritade lite mer och vande mig sedan. När jag somnade var vinden lugn och himlen hade uppehåll tillsammans med fåglarna som var tysta i natten.

*“En stor lampa lyste vid golfen innan, när den släcktes släcktes min lampa också.
Hela himlen blev upplyst av den. Nu ser jag bara två meter om ens nåt.”
(anteckningar från fältbesöket)*

En vecka senare har jag fortfarande ont i axeln från att ha legat på vindskyddets golv i flera timmar. Eftersom väggarna lutade inåt likt ett tält gick det inte att sitta mot väggarna, så jag behövde istället ligga eller sitta i skräddarställning. Med benen i sovsäcken gick det inte att sitta i skräddarställning och jag blev därför liggande i vindskyddet medan jag lagade mat, åt, läste, ritade eller drack blåbärssoppa. Under morgonen vaknade jag med solen, värmde mitt kaffe och åt mina mackor liggande i sovsäcken. Fåglarna vaknade till, och gick runt på marken framför vindskyddet. De verkade nyfikna, och förvånade när de såg mig. Jag packade ihop mina saker och gick ut i hagen framför mig. Gässen var tillbaka på morgonen och kom plötsligt flygande mot mig. Jag sprang mot dem och kom under deras bana när de passerade.

Under dygnet kom några att passera:

De tre ungdomarna som gick på promenad omkring 19:00, skrämde gässen på gräsmattan och sen vände tillbaka. En medelålders man med hund som gick förbi på gångvägen på morgonen vid 09:30

Vindskyddets funktionalitet

Positiva egenskaper gällande rumslighet, placering och funktion

- Fränsild plats trots närhet till gångväg
- En utsikt som intresserar med långa siktlinjer
- Vackert fasadmaterial
- En form som harmonierar platsens former
- En bra placering av vindskyddet som står på en liten kulle.
- Bra med en krok i taket - säkert dock uppsatt av privatperson i efterhand
- En eldstad med stubbar omkring skapar en plats att sitta på
- Stort trädäck anslutande till vindskyddet med lagom avstånd till marken skapar sittplatser

Negativa egenskaper gällande rumslighet, placering och funktion

- För stor öppning som leder till både stor insyn men också till att vind och regn blåser in
- Fel riktning på vindskyddet gör att det ofta är vindutsatt
- De böjda trädelarna av limträ verkar separera sig på vissa platser
- För kort längd på vindskydd då ett två meter långt liggunderlag inte kommer tillräckligt långt ifrån takets avslut vertikalt
- Brist på hyllor
- För stora glipor mellan golvbrädor
- Inåtlutande väggar gjorde det omöjligt att sitta lutad mot väggarna

Reflektion

Besöket förhöll sig i relation till min tidigare övernattnig i Barsebäckshamn. Jag kom att jämföra intrycken från platsen med intrycken från den förra platsen. Med ett platsbesök i ryggen insåg jag många olika förbättringspotentialer. Jag insåg att jag saknade material som jag egentligen ville haft från första platsbesöket, och kom därför till platsen med en övertygelse om att jag skulle skissa mer, och försöka tillämpa Harrison & Mackens metoder för att fånga tidsdjup på platsen.

Under platsbesöket ritade jag med kol, både i dagsljuset och under natten, liggande i sovsäcken. Jag förde också anteckningar i mobilen för att effektivt dokumentera mina intryck där och då.

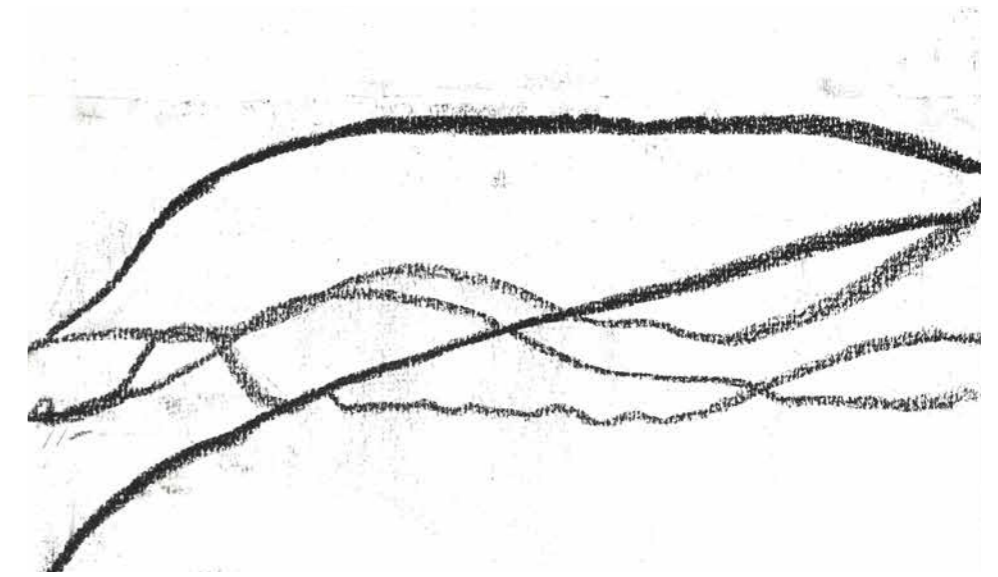
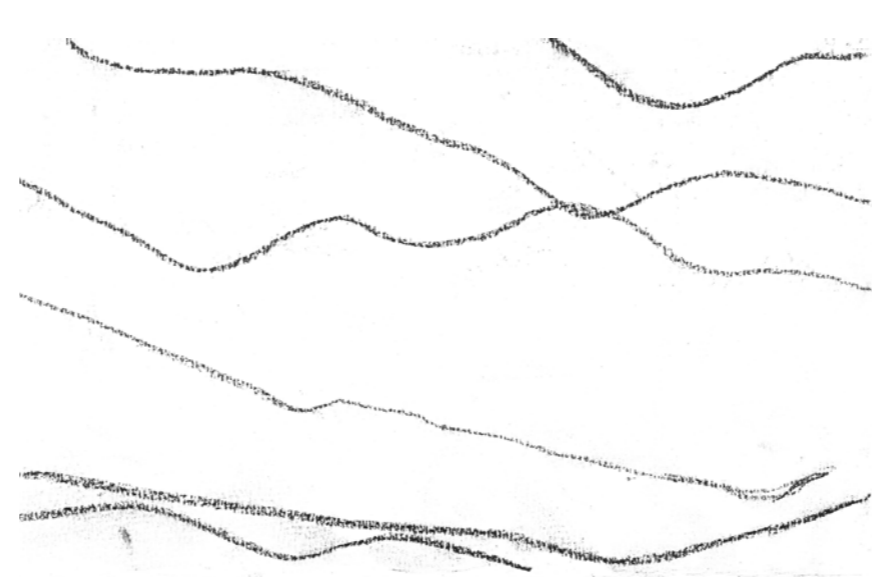
Stilgoes text tillsammans med Oles text visade sig även här vara inspirerande, och också lika som mig i min inre nyfikenhet. Jag smakade på jorden likt Oles sentens, och undersökte löv och jordens textur i detalj. I det välpaketerade naturområdet tänkte jag på Ingolds resonemang om vägar som något draperat över jordytan, och den inre bilden av landskapet kom bitvis att luckras upp till att se landskapet som överlagringar av händelser, material och information. Det ensartade fältskiktet ställde frågor om vad som var nedanför ytan, och i relation till Krämarebygget var uppdelningen i luftrummet tydlig. I Torup var landskapet markyta, förna och träd i tydliga skikt medans Krämarebyggets landskap var mer bröttigt och sammanlänkat av träd och material som sträckte sig över olika skikt. Fotografi visade sig än en gång vara ett snabbt sätt att förmedla mycket utan att bli kall om händer.

Kolteckning över utsikten: hagen, skogsdungen och allén. Gjord på dagen.

Teckning över samma utsikt, gjord på natten. Ljuset från den närliggande golfbanan lyste upp himlen.

Vindregistreringar. Tidsaxel från höger till vänster som fortsatte på samma papper. De två vindteckningarna gjordes direkt efter varandra och redovisar olika tidsperioder: Tjockare och uppåtgående streck vid mer vind. På kvällen blev vinden det starkaste intrycket eftersom ljuset var så svagt. Vindens rörelser över landskapet synliggjorde ljuden som uppstod när träden och grenarna träffades av vinden. Ett ljud långt bort kom snart närmare, samtidigt som vinden och ljuden tilltog.

Fältbesök

Plats 3 - Krämarebygget

Tredje fältbesöket
17:30 - 12:30
10-11 april

Sol övergående till regn
7 + dag
3 + natt
0 - 10 sekundmeter
Sydöstlig vind 7-14 sekundmeter

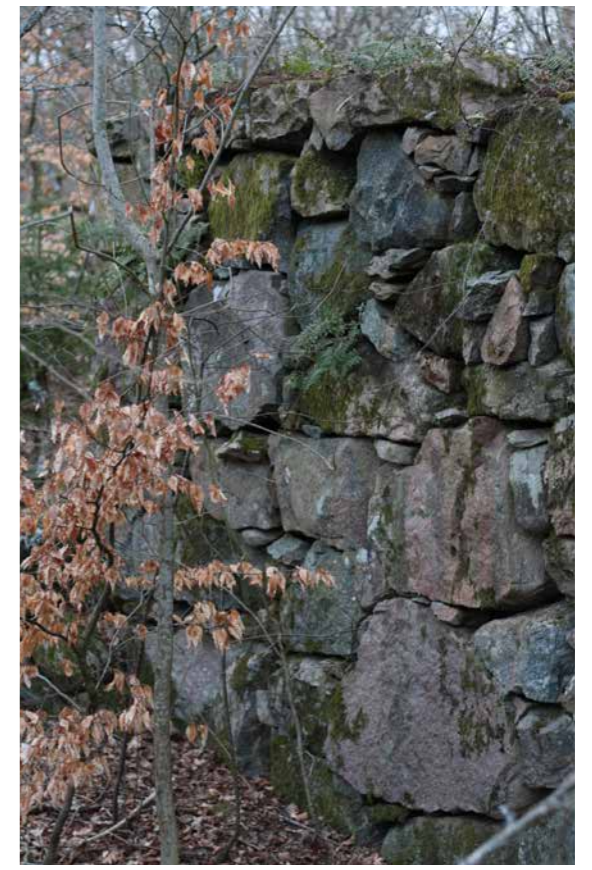

1:2000

För att komma till Krämarebygget körde jag bil från Malmö måndagen den 10e april. Resan tog lite mer än en timme och när jag kom fram behövde jag ställa mig upp och räta ut mig. Under resan upplevde jag den storskaliga topografin, där Söderåsen och Hallandsåsen gjorde intryck även i bilen. När jag närmade mig Hallandsåsen söderifrån märkte jag hur hela landskapet sluttade in mot åsens bas. Jag kände igen namnet Margretetorps från kartan *Accurata Scaniae, Blekingiae et Hallandiae* från 1682, och de vardagliga landskapet kändes genast lite mer spännande. Färden upp på Hallandsåsens fortsatte på motorvägen dragen längs den gamla riksvägen, och jag kunde köra av motorvägen i höjd med Krämarebygget på mitten av åsen. Efter avfarten tog allt slut, tempot växades ner, vägen blev smal och det urbana strömmande, och befolkade kändes långt bort. Från att ha åkt på en motorväg stannade jag nu vid en mötesplats längs den smala och snirkliga landsvägen. Jag stängde av bilen och bullret, klev ut, sträckte på mig och tog fram kameran, satte mig sen igen i bilen och körde vidare. Med kameran på framsätet fortsatte jag med nedevade rutor. Utifrån sedd skulle jag beskrivits som en svartklädd, lätt skäggig man i en liten Peugeot. Jag kände igen mig på vägarna när jag närmade mig Krämarebygget, eftersom jag varit på platsen tidigare, på den guideade turen med Staffan och Magdalena från Region Halland. När jag åkte förbi en typisk byggnad i området - den rymliga och röda enplansvillan från 1980-talet, kombinerad med hästgård tog jag foton genom framrutan. Med ögat mot sökaren knäppte jag av några bilder samtidigt som jag tänkte att skillnaden mellan en spion och en landskapsarkitekt på utflykt är minimal. Både spionen och landskapsarkitekten snokar, dokumenterar, intresserar sig konstigt mycket för det ointressanta, och finner sig själv på de mest absurda platserna.

Väl på plats steg jag ur bilen vid parkeringsfickan, och gick upp i bokskogen nordväst om Krämårebygget. Jag gick upp dit för att titta närmare på skogen och för att se om platsen kunde vara aktuell som plats för vindsyddet. Vid det första besöket på platsen diskuterade vi vart vindsyddet skulle stå, men bestämde inget utan Staffan och Magdalena på Region Halland sade istället att jag var helt fri att välja plats själv (personlig kommunikation, 10 februari 2023). Tanken slog mig senaste gången jag var där, men då hade jag inte tillräckligt med tid för att undersöka platsen vidare. Bokskogen var fin, med rejäla träd som bildade ett vackert krontak. I ögonhöjd var skogen öppen, och kändes inbjudande, men utanför bokskogens radie på cirka 200 meter öppnade sig markerna upp i kalhyggen i flera riktningar. Jag fortsatte genom bokskogen och kom ut på kalhygget, där enstaka högstubbar med tickor och låga granstubbar berättade om vad som var tidigare på platsen.

Marken på kalhygget var svår att gå i, med gropar här och var efter markberedning med maskin. Mellan de gamla stubbarna fanns nu barr, fnas, och små pinnar kvar tillsammans med gulnade gräs och nyplanterade granplantor. Granplantorna hade nog växt på platsen i något år och rotsystemet hade etablerat sig, plantorna var redan stadiga och satt fast i marken. Jag tog med mig lite material från platsen i min hand. Mitt emot bokskogen, på andra sidan kalhygget, växte en alskog i lågpunkten. Bara några meter in från hygget var allting annorlunda. Mossan var tät på marken och bildade gröna mattor. I kanten av hygget stod ett tunt skelett av en gran och lutade sig in mot ett ännu levande träd. I vinden rörde sig träden och de gnisslade mot varann. Jag fick ett infall och lutade upp granskelettet för att senare släppa det, och se det ramla ner på marken till sin tilltänkta position. På vägen tillbaka till bilen såg jag tickorna, som med sina gradienter av färg överraskade mig. När jag började titta efter tickorna var de plötsligt överallt. Små vita, större gråa som skiftade till vita, och några stora i röda toner. Fnösktickan med sina röda toner växte på några enstaka björkar. På granlågorna, gamla granstammar liggande på marken, växte den gråa fnösktickan i sin gråa skiftande till vita gradient. Längs andra döda stammar växte något liknande unga slingertickor.

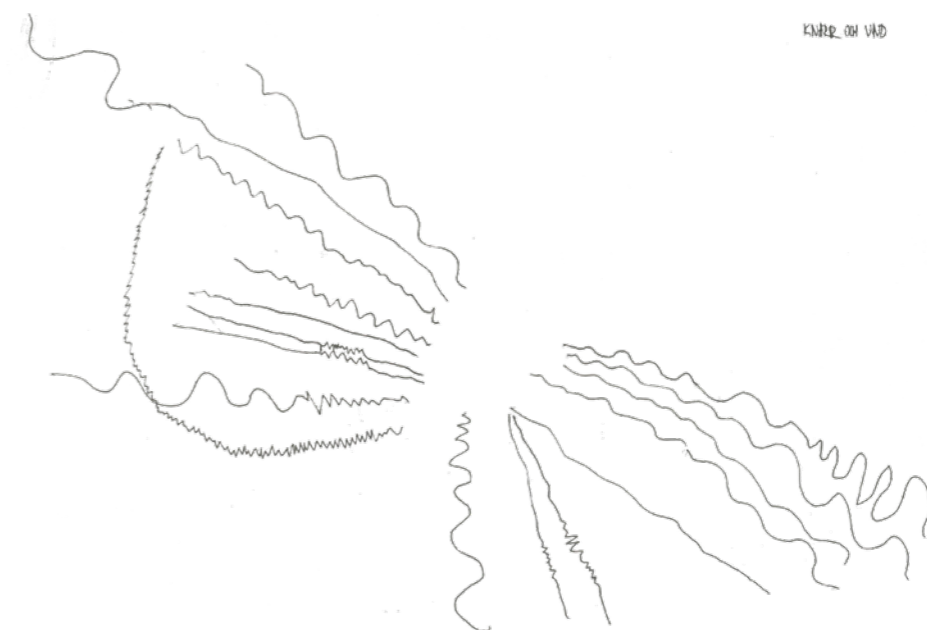

Tillbaka vid bilen tog jag mina väskor och fortsatte framåt längs Skåneleden 100 meter för att sedan vika av till vänster mot Krämårebygget. Det var där jag skulle sova tänkte jag, och gick dit med målet av att hitta en tältplats. Bokskogen kändes så öppen i relation till den hasselnära skogen vid Krämårebyggets ruin. För att komma till Krämårebygget gick jag på den gamla vägen som gick igenom gården. Vägen syns inte i dagsläget, men växtligheten vittnar om att det finns något under marken som tidigare var en vägbanan. Unga bokar sticker upp i mittrefugen av vägen, men inget växer där någon form av hjul tidigare rullade. Framme på platsen la jag mina saker på den lilla gräsplätten gick sedan vidare och tittade efter vart tältet skulle stå, och i förlängningen vart vindskyddet skulle kunna stå.

Jag hittade en platt plats utan för mycket vegetation och provade att lägga mig ner på platsen. Små upphöjningar fanns här och där efter en sork, men marken var annars tillräckligt platt. På gräsmattan vid tältet växte enstaka tunna skott, som vid rätt tillfälle kommer att ta fart och växa upp, för att slutligen täcka den sista öppna platsen vid Krämårebygget. Men de var fortfarande mjuka, och böjde sig lätt under golvet tältduk. Jag slog upp tältet, och la mig senare på liggunderlaget och pratade i telefon en stund. Med dunjacka på kroppen var det varmt och tiden gick fort. Mitt i samtalet brakade det till i skogen, och en gren bröts av 15-20 meter bort. Instinktivt satte jag mig upp på liggunderlaget och tittade ut i skogen, samtidigt som jag började skaka på tältduken utifrån för att göra ljud ifrån mig. Pannlampan åkte fram, och jag tittade ut över sluttningen framför tältet utan att se något mer än bokslä och större träd. Jag insåg att det redan var mörkt, och bestämde mig för att flytta in alla mina saker i tältet.

Mörkret kom snabbare än vid tidigare fältbesök, himlen var molnig och månen syntes inte. När jag tittade ut en stund senare på kvällen var allting kolmörkt, och utan pannlampan syntes ingenting. Jag stängde av pannlampan en stund, men kände mig rädd för mörkret. Väl inne i tältet låg jag och lyssnade på ljuden omkring. I kontrast till de tidigare nätterna i vindskydd så kunde jag inte se ut, men lyssnade istället. Jag hade bitvis svårt att slappna av. Runt om tältet gned stammarna sig mot varandra och skapade långa och korta vibrationer, som i sin tur skapade fler ljud än vad tidigare hade trott att ett träd kunde skapa. Gnyenden, rena toner och knarrar avlöste varandra och efter en stund förstod jag vilka träd som lät och i vilka väderstreck de låg. Vinden blåste från sydöst och svepte förbi kronorna 20 meter upp. Kronorna lät, och en ensam gran på en höjd skapade ett ensligt och utmärkande vinande nordost om tältet. När vindbyarna drog in knakade träden kronologiskt med de första ljuden i sydöst till de sista i nordost. Efter den inre kartläggningen av ljuden somnade jag och sov gott. I gryningen vaknade jag kort av fågelsången, för att senare vakna till regn som träffade tältduken vid sju på morgonen. En tyngdkänsla slog mig under frukosten, och jag kände mig inspärrad i regnet för att senare snabbt vilja ta mig ut. Efter frukosten rev jag tältet snabbt, lämnade utrustningen i bilen och fortsatte utforska området till fots.

Skiss över vind och knarrande träd gjord i tältet. Sicksack-linje redovisar knarr och i vilken riktning. Böljande linjer redovisar vind, och större svängar visar på starkare vind. Skissen utgår från mig och redovisas i plan.

Jag gick på en promenad längs en sedan tidigare förutbestämd rutt. Promenaden följde de närmaste vägarna runt Krämarebygget. Jag började att gå söderut längs Skåneleden. Längs sidorna slöt sig skogspartier av omväxlande gran, björk och lärk som gjorde att skogsbrynen till stora delar var ogenomträngliga. Här och där dök öppnare skogspartier upp. I sänkorna stod alskog och på höjderna bokskog. De raka kanterna mellan de olika skogsplanteringarna stack ut. Överallt syntes nygallrade granar liggande på marken. De små skogsvägarna var det enda sättet att ta sig runt i landskapet, vilket gjorde det svårt att avvika från rutten. I korsningen mellan min planerade rutt och Skåneleden utforskade jag en kulle med bokskog, och såg nybökad mark efter vildsvin. Jag lyfte på en uppväلت tuva och kände på marken därunder som var torr. I det uppbökade hålet flög flugor fram och tillbaka, och jag tänkte att de måste ha varit där igår innan regnet kom under natten. Jag fortsatte gå norrut och fann snart tussilago på väg upp ur grusvägen. På sidorna av vägen stack skott av vide upp och tecknade röda streck. Svagt gul syntes lärkplanteringen, och de unga granarna stack ut i kraftigt grönt.

Vid en höjd syntes en grön byggbod, och jag närmade mig boden med tanken om att det var en jaktstuga. Väl framme öppnade jag byggbodens improviserade lås av ett tillböjt armeringsjärn och tittade in i stugan. Längs väggarna stod hyllor med flaskor och plastbyttor. Under hyllorna syntes spillbitar på tork i väntan på eldning i järnkaminen som var placerad i vagnens mitt. På väggen hängde jakttroféer och längst in intill fönstret stod bänkar övertäckta av renskinn. Utanför fönstret syntes åteln, en 200 liters plasttunna i blå färg, troligen fylld med foder för att locka till sig djur, uppställd på en ställning av trä. Jag gick ut ur containern för att titta närmare på åteln och på resterna av foder som låg under den. När jag närmade mig tunnan såg jag en kamera fäst på utsidan av byggboden riktad mot åteln, på en pinne några meter mot skogen stod en till kamera riktad mot åteln. Jag insåg att kamerorna kanske skulle se mina rörelser, och ville inte bli sedd och heller inte lura dit några jägare. Jag gick vidare med en känsla av att någon kanske skulle komma till platsen i tron av att ett vildsvin var där, och ville komma iväg från platsen jag just snokat på. Några hundra meter fram såg jag något som glänste i vitt och stack ut ur naturens toner. Gallerbitar, gamla kylskåp, soppsåsar och metallådor bildade tillsammans ett berg som var ströslat med ruttet trä. Jag fick känslan av att området fortfarande bär med sig spår av snapphanetiden, med spår av självbestämmande, frihet och laglöshet.

Under dygnet kom ingen till att passera platsen.

Reflektion

I relation till de andra platserna som jag besökt, var Krämarebygget den mest okända platsen för mig. Trots att jag hade tittat på kartor och varit på ett tidigare platsbesök så kändes platsen fortfarande okänd. Det rumsliga sammanhanget och kopplingarna till omgivningarna var utforskade, likaså den större bilden av landskapet. Vandrigen med metodik inspirerad av Lisa Diedrich och Gini Lees Travelling Transect visade sig vara viktig för att bygga upp en inre bild av platsen och omgivningarna. Under vandrigen hade jag idén om att jag skulle korsa ett fält fullt av nyplanterad gran, men det visade sig senare vara omöjligt. Platsbesöket präglades likt de andra besöken av nyfikenheten och Stilgoe och Oles tankar kring det. Tanken om att se saker som att man aldrig har sett de innan visade sig vara viktig. Den inre dialogen med intryck, och tankar som skulle kunna besvara intrycken genererade kunskap under min vandring, med olika kvalificerade gissningar för att hitta förklaringar. Under det sista platsbesöket var temperaturen mildare och jag frös inte så mycket, men det regnade istället. Regnet gjorde det krångligare att fotografera och att skissa. Med kameran under jackan kunde jag snabbt dra fram den för att fotografera, och med ett specialblock med vaxat papper kunde jag rita trots regnet.

Byggboden med kamera riktad mot åteln med foder.

Skogsväg och gula lärkar, med vide och gran längs sidorna.

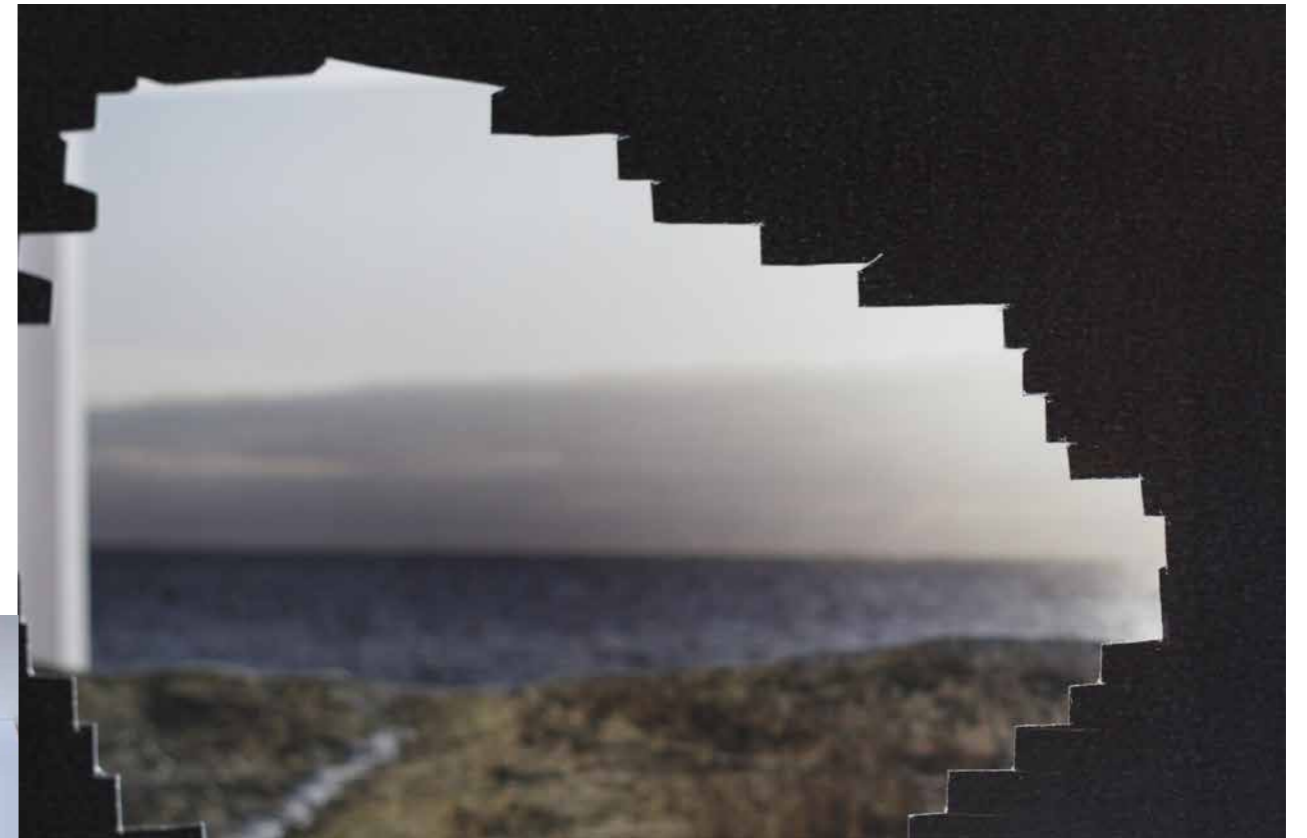

"Kropplegging" och uppsättning av tältet.

Gestaltning

Platsanalys - Diorama Barsebäckshamn

Fyra bilder bildar tillsammans en scen. Liggandes mot väggen låg jag och tittade ut ur vindskyddet. Utanför var det blåsigt, men lä i vindskyddet. Fasadens staplade material skapade en intressant siluett och var skön att luta sig mot. Inne i vindskyddet var det möjligt att välja om jag var sedd eller inte av de som passerade förbi, beroende på jag placerade mig. Liggande försvann jag för de passerande, och sittandes såg de mig.

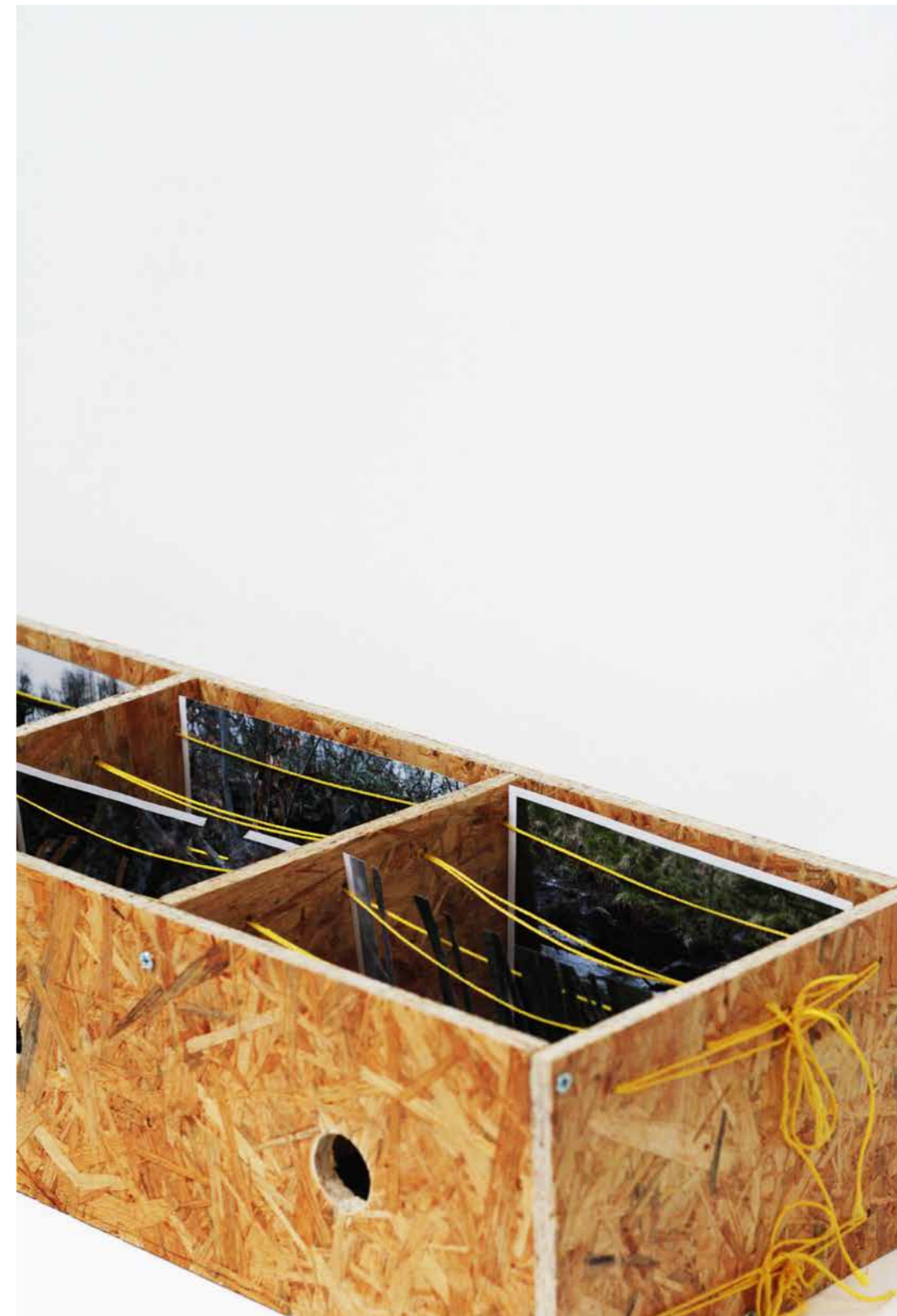
Platsanalys - Diorama Barsebäckshamn

Tre bilder bildar tillsammans en scen från fältbesöket i Torup. På morgonen smög koltrast och skata runt och tittade nyfiket och förvånat på mig. Kanadagässen präglade dygnet med ljud och rörelse. På natten flög de iväg, för att komma tillbaka på morgonen.

Diorama Krämarebygget

Idén med dioramat är att redovisa ett antal scener ur den kroppsliga registreringen från platsen. Genom att klippa ut bitar av fotografierna skapas en bild med olika djup. Scenerna redovisar min kroppsliga registrering, men uppmanar också den som tittar i skåpen till att själva registrera kroppsligt. Beroende från vilket håll dioramat undersöks så upptäcks olika saker. Resan i dioramat följer också resan till platsen, där första scenen redovisar vägen till Krämarebygget, och den sista redovisar fältdygnets och platsen vid Krämarebygget.

Inblick i en av scenerna från Krämarebygget.

Skissande

Skissprocessen började på Krämårebygget vid det sista fältbesöket. Liggande i tältet började fundera på formen. I skolan fortsatte arbetet senare med att undersöka olika former och typer av vindskydd. Målet var att börja brett och prova många olika idéer innan formen sattes. Skissandet utgick mycket från att vindskyddet skulle erbjuda sittplatser på olika platser i vindskyddet, och vilket bidrog till att flera olika lutande former testades. Efter en avstämning med Region Halland där jag redovisade några olika skisser, så gick jag vidare med början till den modell som redovisas här i arbetet. Jag ritade ritningarna i AutoCad, vilket komplicerade saker. Initialt i gestaltningen fastnade jag mycket vid detaljstudier, och i mått. Eftersom jag kände att jag var under tidspress, bestämde jag mig för en idé relativt tidigt i ritandet. Senare i ritprocessen hade jag inte tid att ändra i ritningarna mer, eftersom jag behövde färdigställa arbetet i sin helhet. Att konvertera plan till sektion och vice versa visade sig vara svårt och tidskrävande. Jag arbetade senare om ritningarna, och ritade upp vindskyddet i Sketchup. Att rita i 3D visade sig vara lättare, och gjorde att jag förstod vindskyddet bättre. Modellen i Sketchup visade förmedlade också tydligare vindskyddets gestaltning, varpå de Autocad-ritningarna ersattes. Ritningarna ska ses som en gestaltning och en idé snarare än ett färdigt förslag. I ett vidare arbete behöver gestaltningen arbetas vidare, i detalj. Den gula linjen visar en ungefärlig tidslinje i skissandet.

stående reglar
liggande panel

stående panel
liggande reglar

• Cn 01 - rika skivan

FÄNSTER 40x15

FÄNSTER 40x15

DÖRRAR

DÖRRAR

Tak av furupån
fasad gran

Klickpanel på 45x45

skulptural

VRK

VALEN

KORVEL
KULTURVÄRDER

Vindskyddet

Anläggningen utvecklas i zoner med tre teman. Högst uppe på området finns vindskydden. Framför vindskydden finns grillplatsen och lekplatsen. På andra sidan stengårdsgården, avgränsat men ändå inom synligt avstånd ligger lekplatsen. Lekplatsen omgärdas rumsligt av förnadepåer där död ved stannar på platsen i en vacker form. Nedanför lekplatsen finns det lilla vattendraget som nås via spången. Spången kopplar samman området i sin helhet.

Den exakta utformningen av det dåtida Krämarebygget är idag okänd. Gestaltningen av vindskyddet kom därför att utformas mer utifrån rumsliga förhållanden och funktioner. Gestaltningen till Krämarebygget utgår ifrån stolpvirke med dimensionen 95x95 millimeter. Ett enhetligt och obehandlat byggmaterial skapar en diskret helhet som passar in i landskapet. Spåntaket bryter av mot de parallella linjerna i fasaden, och skapar en intressant mönsterverkan.

Spåntaket blir ett sätt att knyta an gestaltningen till ett material som i stort har en historisk förankring i Halland (Johansson, personlig kommunikation, 4 maj 2023). Spåntaket är också ett miljövänligt takmaterial trots sin begränsade livslängd. Takspånen bör vara av tätvuxen furu med en ålder över 100 år. Spånen bör helst vara spjälkade eller klyvda, vilket ger ett beständigare spån än sågade spån (Hålla hus 2006). Spånen bör grundimpregneras i trätjära för att senare strykas med varm trätjära var 5-7 år enligt Takspånstillverkaren Nordic Shingle (Nordic Shingle, behandling). Trasiga eller ruttnade spån bör bytas ut regelbundet.

Dimensionen 95x95 millimeter är en vanlig virkesdimension och går att få tag på från flera bygghandlare. Virket bör ha fyra planhyvlade sidor istället för att vara sågat. Det planhyvlade virket blir slätare jämfört med hyvlat och med virke som har fyra sågade sidor. Stolpvirket bör helst ha klassificeringen Sort G4-1. Om den högre kvaliteten visar sig svår att få tag på i gran kan Sort G4-2 också fungera. De högre virkeskvaliteterna innebär ett virke med hög kvalitet med få estetiska defekter såsom barkdrag, kådved och rötqvista (Sågat och hyvlat, Svenskt trä). Gestaltningen av vindskyddet är gjord för att ge ett gott skydd mot fukt utan att behöva behandla virket vidare. Det liggande virket i fasaden gör också att mindre ändträ är exponerat mot marken och regn som kan skvätta upp på fasaden. De flesta fasader är därtill lutade utåt och därför mindre exponerade för regn och fukt. För att inte beslag och skruvar ska rosta eller fläcka ner träet ska alla beslag vara rostfria.

A Platsen för det större vindskyddet. Platsen avgränsas av hassel och stengårdsgårdar. Gräs breder ut sig över ytan som är 20 meter bred och 10 meter lång, och enstaka bokplantor sticker upp.

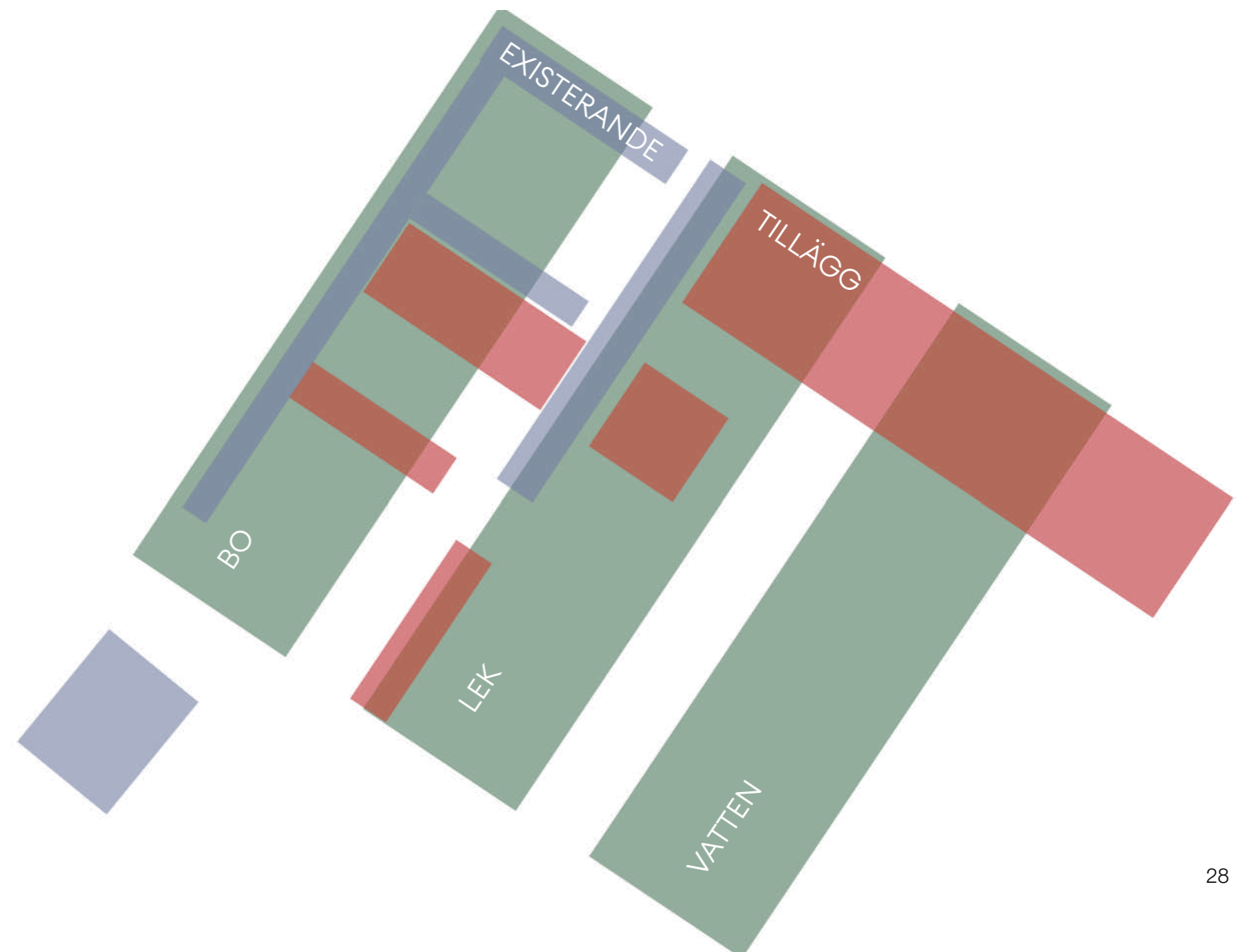

Spåntak, Källa: Calimo

Gamla granbrädor på en lada i Frankrike. Källa: B.navez

Platsens riktningar definieras tydligt av stengårdsgårdarna, som också ansluter till huset. Åkermarken i nordväst bildar en fond i ryggen av landskapet vid Krämarebygget. Vindskyddet tar stöd av stenmurarna och topografin och riktar sig nedåt mot lågpunkten och vattendraget. Förnadepåerna blir ett tillägg till landskapet som förstärker existerande riktningar och accentuerar stengårdsgårdarna som finns idag. Dessutom blir de en del av ett praktiskt skötselarbete på platsen, där mycket virke och sly kommer behöva avverkas konternueligt.

Området som helhet

Åkermark

Den gamla granplanteringen

Förväxt ängsmark

Vindskyddet

Stengårdsgård

Grillplatsen

Förnadepåer

Spången

Ung granplantering

Lekplatsen

Bryggan

Krämarebyggets ruin

Stengårdsgård

Stig från Skåneleden

1:500

Sektion över vindskyddet, vy mot sydväst

C

Bryggan

Gran och alskog

Spången

Stengårdsgård

Förnadepå

Stengårdsgård

Vindskyddet

Åkermark

C

0 5 1:200

Sektion över vindskyddet, vy mot nordväst

D

Krämarebyggets väggar

Hassel längs stengärdsgård

Stengärdsgård bakom vindskydd

Åkern bakom vindskyddet

Öppen mark framför vindskyddet

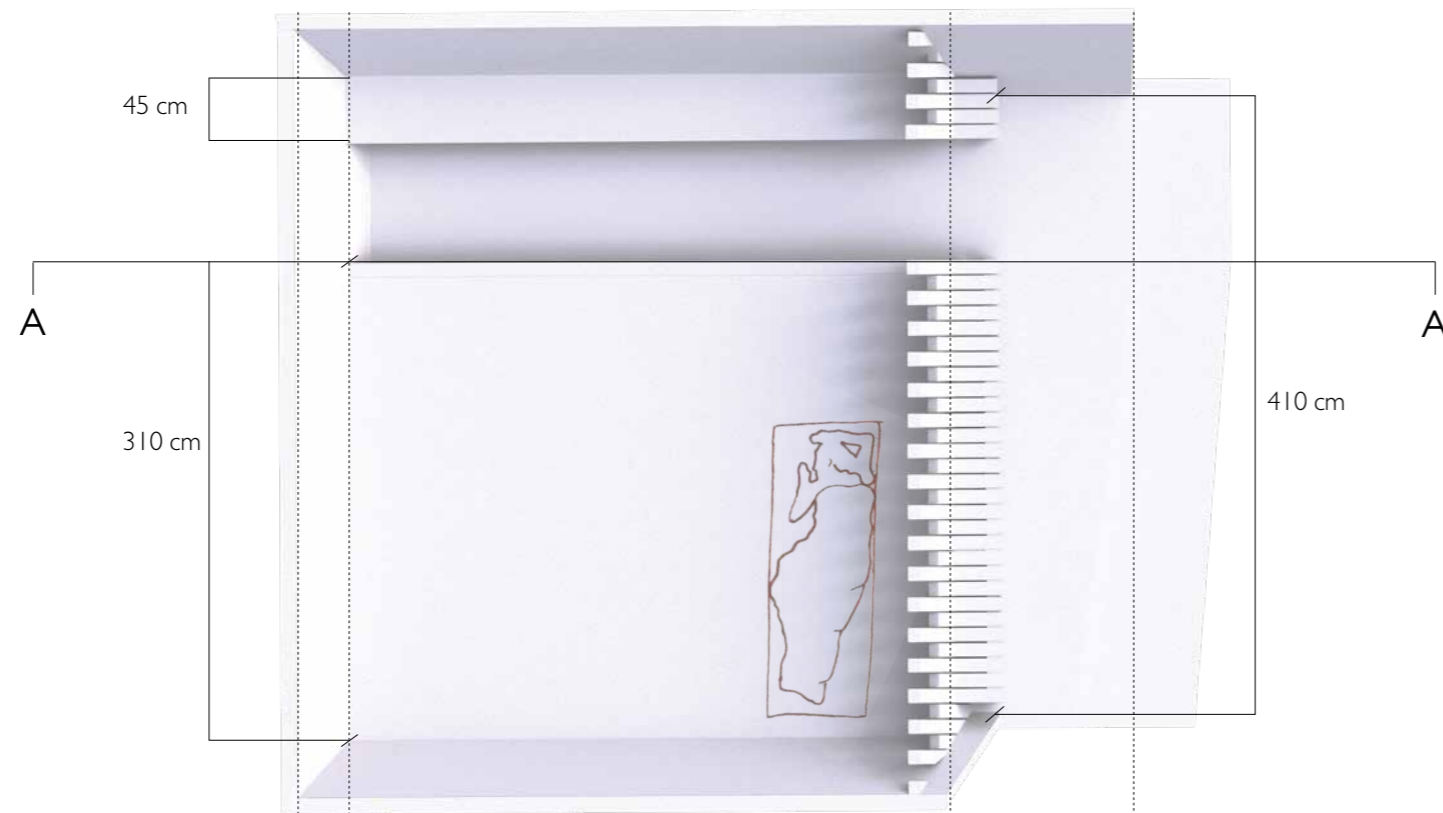
Stengärdsgård

Högre grandominerad skog

Stengärdsgård

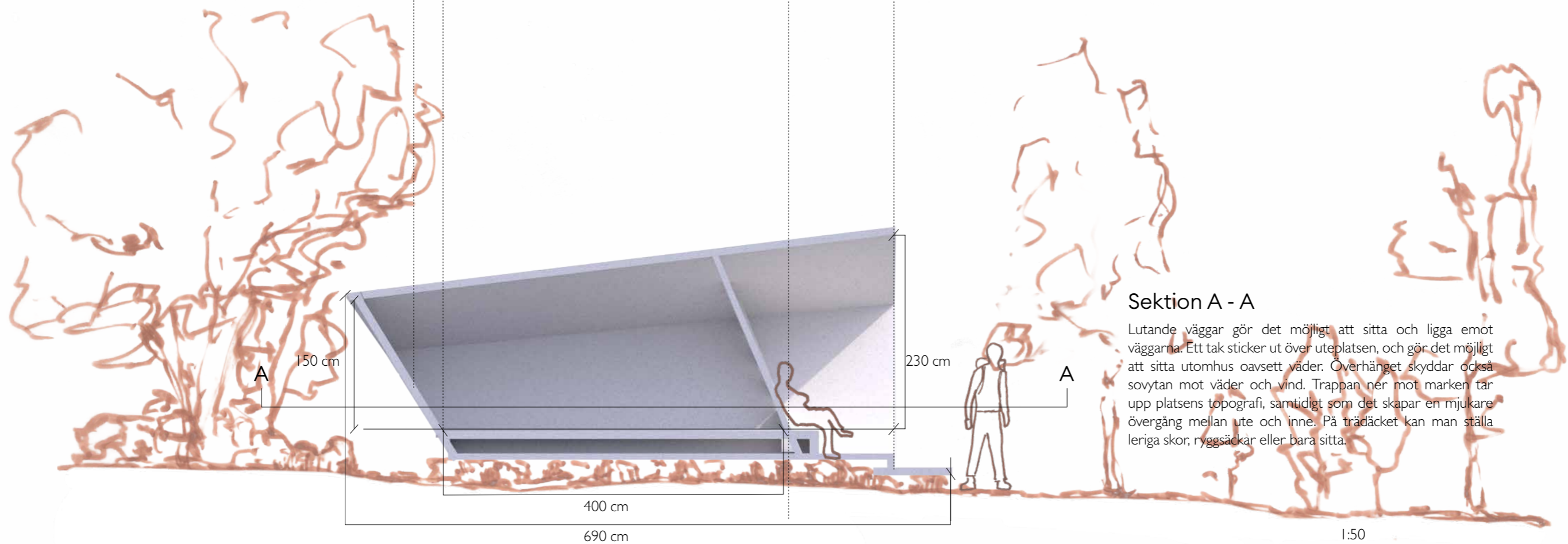
D

0 5 1:200

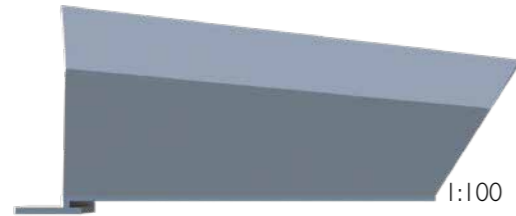
Plansnitt A - A

Interiören domineras av en bänk och av en sovyta. Sovytan är stor nog att sova 6-8 personer. Dörren är placerad intill sidan, för att erbjuda ett rum som upplevs tryggt, där den sovande kan krypa in i sitt gömsle. Rastret i fronten av vindskyddet av 95x95 regler, ger rumslighet och är helt tätt 25 centimeter upp från sovytan vilket döljer den sovande i liggande läge. Sittande ser man istället ut över skogen, och kan på så vis välja att vara synlig eller dold.

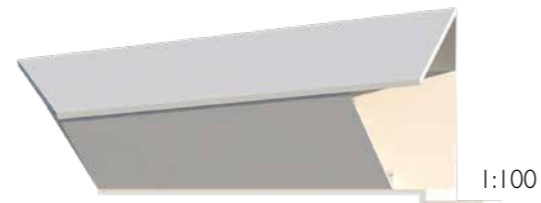

Sektion A - A

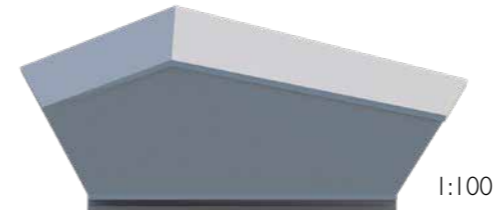
Lutande väggar gör det möjligt att sitta och ligga emot väggarna. Ett tak sticker ut över uteplatsen, och gör det möjligt att sitta utomhus oavsett väder. Överhänget skyddar också sovytan mot väder och vind. Trappan ner mot marken tar upp platsens topografi, samtidigt som det skapar en mjukare övergång mellan ute och inne. På trädäcket kan man ställa leriga skor, ryggsäckar eller bara sitta.

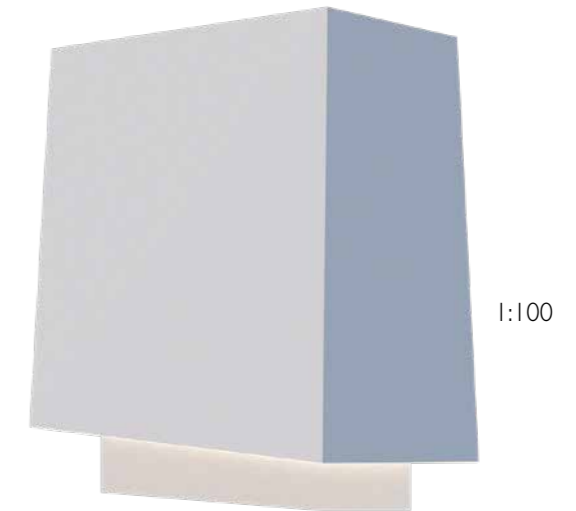
Fasad höger: Vindskyddet stänger till mot stengårdsgårdar, och omfamnar besökaren.

Fasad höger: Vindskyddet öppnar sig mot Skåneleden och de huvudsakliga ankomsterna, såväl som mot solen i syd.

Fasad baksida: En sluten rygg som lutar täpper till och skapar en vägg att ligga emot, och titta ut ifrån.

Takplan: Ett lågt tak skapar ett intimt rum, som blir mindre längre in i vindskyddet.

Framifrån: Ett utskjutande tak, en bänk och två nivåer av golv skapar flera olika möjligheter till att sitta, laga mat och umgås. Ett raster av regler i samma dimension som bygget i övrigt, täpper till mot skogen samtidigt som det går att titta ut. En stabil grund av sten från platsen ansluter byggnaden till landskapets stengårdsgårdar. Med tiden blir husgrunden beväxt med mossa och lav likt stengårdsgårdarna runtomkring.

Fasad framsida, 1:50

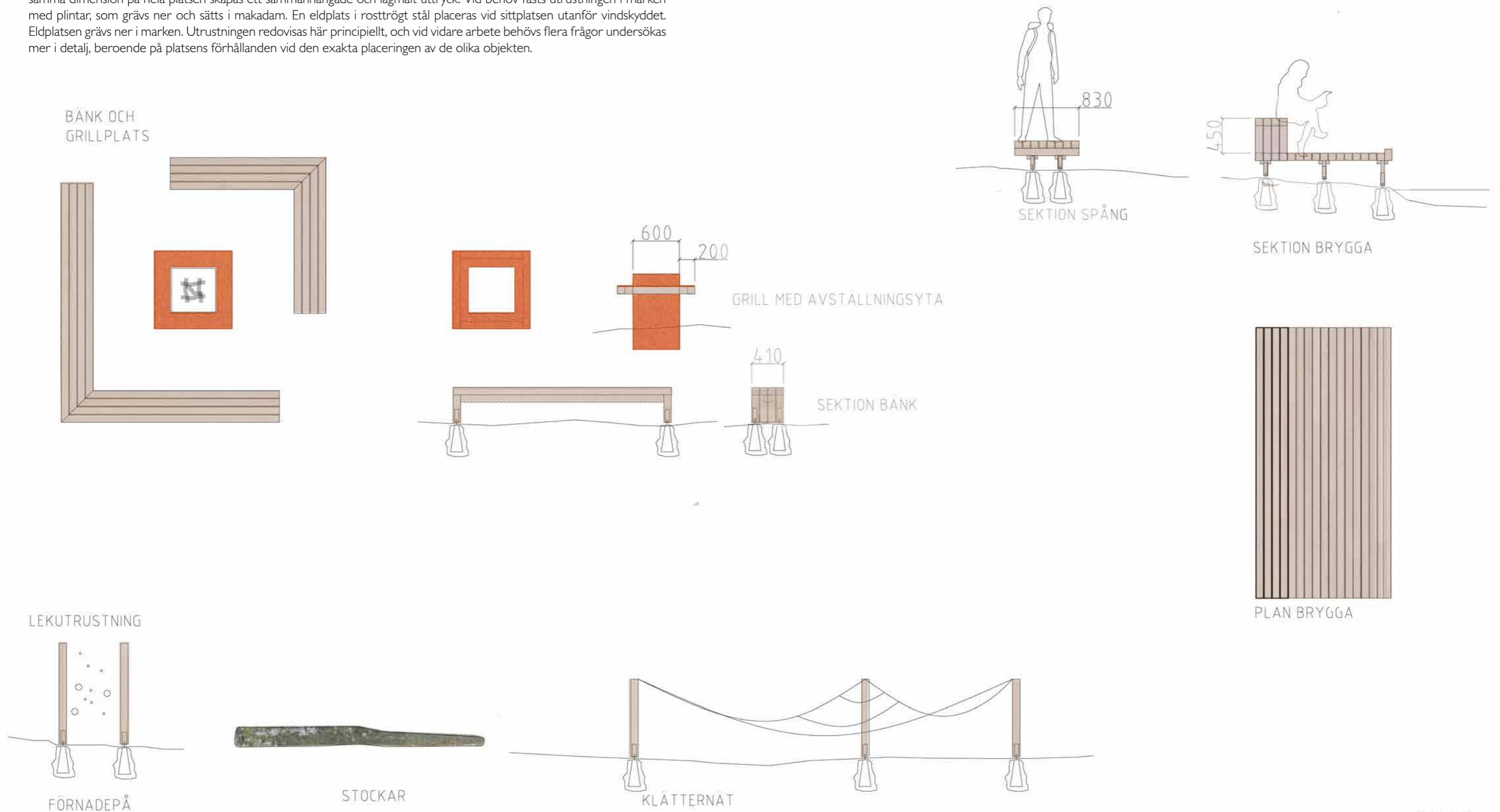
Utblick från vindskyddet en tidig morgon. Rastret tillåter utblick samtidigt som de erbjuder en tydligt avgränsad rumslighet från utsidan.

Skymning och kvällsmat vid Krämarebyggets vindskydd. Materialen grånar mer med tiden och vindskyddet smälter in i omgivningens färger. Stengrunden kopplar samman vindskyddet med stengårdsgårdarna i området.

Princip för bänkar, grillplats och lekplats

Utrustningen omkring Krämarebygget byggs i samma dimension som vindskyddet, 95 x 95 mm. Genom att använda samma dimension på hela platsen skapas ett sammanhängande och lågmålt uttryck. Vid behov fästs utrustningen i marken med plintar, som grävs ner och sätts i makadam. En eldplats i rosttrögt stål placeras vid sittplatsen utanför vindskyddet. Eldplatsen grävs ner i marken. Utrustningen redovisas här principiellt, och vid vidare arbete behövs flera frågor undersökas mer i detalj, beroende på platsens förhållanden vid den exakta placeringen av de olika objekten.

1:50 (A3)

Modell av vindskyddet

Vy från söder. Hasseln sträcker sig ut över taket. Stengärdsgårdar bildar en naturlig riktning tillsammans med sluttningen och söder.

Vy från ovan. Vindskyddet linjerar med backens lutning, och med stengärdsgården.

Skötselprinciper och målbild

Lägesbild

Området är idag bitvis vildvuxet och svårframkomligt. Sly håller på att växa upp över hela området, samtidigt som nedfallna grenar och liggande träd gör det svårt att röra sig i området. Markerna kring Krämarebygget har tidigare haft betesdjur vilket skapade ett öppnare landskap. På flygfoto från 1940-47 syns beteshagen tydligt, och vattendraget är i sin helhet tillgängligt och synligt. Huset omges på samma flygbild av en större vildvuxen häck som troligt är hassel, eftersom dagens hassel återfinns i ungefär samma område. Den generella bilden av landskapet omkring Krämarebygget i sin helhet är att området till stor del vuxit igen sedan 1940-1947 års flygbild. Stora skogsarealer av gran verkar ha planterats i området under åren mellan 1940-1947 och 1960. Innan 1940-1947 verkar området ha dominerats av öppna betesmarker med enstaka träd, till att på 1960 tal domineras av skogsplanteringar. Samma arealer som tidigare var betesmark förvandlades alltså till skogsmark. Att öppna upp området i sin helhet och introducera mer lövskog och betestryck kan motiveras av både biologiska, kulturhistoriska och rekreativa skäl. Att främja lövskog är också det som Länsstyrelsen rekommenderar i området på Hallandsåsen (Länsstyrelsen Skåne 2007:211). Med ett öppnare landskap med betesdjur blir det också lättare att röra sig i landskapet samtidigt som dyra mekaniska skötselinsatser behöver bli färre.

Med skötselprinciperna avses skötselrekommendationer i området omkring Krämarebygget vilka redovisas på kartan (Zonindelning till Skötselprinciper). Skötselprinciperna avser bara Region Hallands mark. Områdena är valda utifrån dess faktiska och visuella närhet till vindsyddet, och avser inte all mark i området som Region Halland äger. Skötselområdenas gränsdragning baseras på hur lokalen är uppbyggd, exempelvis gällande dominerande träslag, vilket karterades vid tredje fältbesöket. Inom den direkta närheten till vindsyddet finns idag en mängd olika habitat, med olika artsammansättning och utseende. Vid de olika områdena finns olika problem men också möjligheter till att öka rekreativa, biologiska och upplevelsemässiga värden. Några reflektioner och rekommendationer för framtida utveckling av områdena i anslutning till Krämarebygget redovisas därför:

Dagsläge

- 1 Området omsluts på tre sidor av uppvuxen bokskog. På platsen växer i dagsläget ingen högre vegetation, och har troligtvis avverkats för ett par år sedan. Gran växte tidigare på platsen och stubbar finns kvar. Fältskiktet domineras idag av ormbunke och högre gräs. Sly av björk och andra småbuskar bildar bitvis en tät matta över området.
- 2 Området präglas av growvuxen bokskog som bildar ett större bestånd som gränsar till kalhyggen i väst. Beståndet bildar ett tätt krontak och tillåter god sikt trots enstaka underståndare på väg upp.
- 3 Området domineras av en ung björkskog tillsammans med enstaka gran, hassel och några ekar.
- 4 Området är i dagsläget helt öppet och utan större träd. Längs skogskanten som vetter ner mot vattendraget växer ett bestånd av äldre alskog. Beståndet har underståndare gran och björk. På den öppna ytan växer enstaka plantor av bok och björk. Granstubbar sticker upp på hela ytan och markytan är ojämn.
- 5 Området är beskogad till största del, med storvuxen bok, björk, hassel och ek. I norra delen av området växer gran redo att avverkas. På marken finns mycket död ved, och många av träden är gamla. Enstaka större träd ligger neråt vattendraget. Kraftiga individer av hassel växer inuti ruinen efter gården Krämarebygget och längs med stengårdsgårdarna och är karaktärsstarka.
- 6 Området karaktäriseras av vattendraget och fukt. I sänkan växer al tillsammans med ett större granbestånd i den norra delen av området. Mycket död ved finns i området, och vissa större träd ligger över eller i vattendraget, exempelvis en större alm.
- 7 Området odlas i dagsläget med vall, och är ett öppet fält i det annars skogsbeklädda landskapet. Åkern ägs av Region Halland men arrenderas av en bonde.
- 8 Området är idag tätbevuxen planterad gran som följer landskapets topografi. Skogsplanteringen är svår till omöjlig att gå igenom. Platsen avverkades helt tidigare och granarna är lika gamla.

Målbild

- 1 Betesdjur kan få beta på området. Uppmuntra frösådd av bok och lövträd. Skydda unga lövträd från bete genom att hägna in dem. Gran gallras kontinuerligt tills bokskogen har börjat skugga ut granen.
- 2 Betesdjur kan beta i området men enstaka områden kan behöva fredas från hävd för att få till naturlig förnygring av beståndet. Plockhuggning inom området och strävande mot att bibehålla lövskogskaraktär.
- 3 Betesdjur kan beta i området. Uppmuntra lövträd, och björk som redan finns på platsen.
- 4 Betesdjur kan beta i området. Gallra gran ur alskogsbeståndet ner mot vattnet och tillåt naturlig förnygring av al och björk. Det öppna partiet hålls öppet av bete eller hävd.
- 5 Betesdjur kan beta i området. Gallra bort gran runt Krämarebyggets ruin. Förnygra hassel genom att påbörja ett kontinuerligt stubbskottbruk. Gallra omkring Krämarebygget för att ge unga träd god utveckling. Rensa bort större döda träd som blockerar vägar, och lägg mindre död ved i förnadepåer eller liknande. Återställ den före detta granplanteringen till ett luftigt bestånd av lövträd. Bok och ek uppmuntras på de torrare lägena, och al och björk i de blötare.
- 6 Betesdjur kan beta i området. Gallra gran ur alskogsbeståndet och uppmuntra naturlig förnygring av al och björk.
- 7 Området fortsätter att odlas med vall eller andra grödor, och fortsätts hållas öppet med hänsyn till ekologi och den historiska landskapsbilden.
- 8 Arbeta mot en produktiv skog med plockhuggning och naturlig förnygring. Andra arter tillåts för att skapa en mer varierad miljö för människa och djur. Varierad ålder på vegetation tillåter på sikt plockhuggning.

Zonindelning till skötselprinciper. Skraferat område avser mark som Region Halland inte äger.

Kroppslig registrering

Vi bor i lägenheter, villor och radhus med olika funktioner som gör livet lättare och tryggare att leva. I hemmet är de aktiva parterna ofta begränsade, vi vet vilka som kommer och vi vet ofta vad som står på schemat. Livet i hemmet är ofta förutsägbart och kontrollerbart vilket i sig är en kvalitet. I sömnen är vi oskyddade, och vi behöver därför tänka efter innan vi somnar. Att sova på busstationen är en dålig idé , men sängen hemma är bra . Platsen för sömnen kräver den trygga platsen, vilket innehåller vissa förbehåll. Vi vill känna oss omringande, säkra, varma, ha uppsikt, ha det mjukt, ha tak över huvudet.

Trots det sover många människor ute frivilligt. I fasta anordningar i naturen, med tält eller på camping. Tältande erbjuder ett avbrott från det vanliga livet, och trots sämre faciliteter ger sig många människor ut och bor i tält, campar eller vandrar. På ett utedass i närheten av Kebnekaise läste jag en tidning där vandrare berättade varför de vandrar, varpå ett svar löd något i stil med - i vardagen vilar jag kroppen men använder hjärnan, här vilar jag hjärnan men använder kroppen.

Att lära längs vägen

I kapitlet *Know as you go* pratar Tim Ingold (2010) om resandet som kunskapsgenerering. Ingold tar avstånd från Kants synsätt, att jorden är en platt och ensartad scen för mänsklig påverkan . Kant beskriver jordytan som ytan vilka objekten vilar på, och som grunden för vår perception. Placerad på en viss plats på jordytan så kan åskådaren bara få en mer eller mindre komplett bild av de som syns inom horisonten. Ingold pratar om “a Kantian traveller” vilket beskriver den som tar upp information från enstaka platser, och sammanställer kunskap längs färden, räknar på höjder och lutningar. Den resande beskrivs som en mental kartograf i rörelse, och som en som observerar från enskilda fixerade punkter istället för en som observerar rutten som helhet.

Ingold kritiserar det han kallar “a Kantian traveller” och de kantiska synsättet som behandlar jorden som en yta, och menar att den resande lär sig längs vägen: “The wayfarer knows as he goes along.” (2010: 134). Genereringen av kunskap fortsätter längs vägen och genom livet, och mognar likt person själv. Experten har till skillnad från nybörjaren inte mer information, utan har istället en större känslighet till ledtrådar och tecken i landskapet, och också större kapacitet till att tolka ledtrådarna. Skillnaden i kunskap beskrivs inte av hur mycket du vet, utan hur väl du vet. “The difference, if you will, is not one of how much you know but of how well you know.” (2010: 134). Ingolds tankegång relaterar väl till min upplevelse av att studera landskapsarkitektur, och sättet som landskapet har vecklat ut sig framför mig. Tankegångarna relaterar också till tältning som praktik, där alla kan slå upp ett tält på en given plats, men där vissa placerar det skickligare. De givna förutsättningarna på platsen där tältet ska slås upp är uppenbara för allas perception men vad de betyder för kommande natts sömn är däremot inte självklart.

Att tälta

I relation till Ingold kan tältandet ses som ett utforskande av platsen - som ställer frågor. Tältaren tvingas att utvärdera landskapet utifrån en mängd faktorer, vilket i förlängningen ger kunskap kring förhållandena på platsen. När jag tältar eller sover ute: under bar himmel eller i vindskydd ställs många frågor innan platsen bestäms. Utöver de konkreta faktorerna på platsen så utvärderar jag också om jag tycker platsen är vacker eller tilltalande på något sätt. När tältet har placerats på marken, så går det också att flytta uppställt om markmaterialet eller lutningen under tältet visade sig att vara opraktisk eller oskön att sova på - man vill helst sova med kroppen horisontal eller med huvudet svagt ovanför fötterna, samtidigt som större stenar och grenar kan kännas igenom liggunderlag. Tältet blir den tillfälligaste arkitekturen. Tältet och dess relation till tältplatsen blir ett sätt att mäta och registrera mikrolandskapet i närdetalj. Med hjälp av att lista vilka funktioner eller egenskaper jag brukar titta på vid tillfälligt sovande ute, kan man se på vilka sätt ett potentiellt vindskydd bör provas på. Egenskaperna ger också en bild av att det finns flera olika tecken i landskapet som är viktiga att tyda.

I valet av tältplats brukar jag tänka på:

- vindriktning och vindens styrka
- vart går solen ner, när går solen upp, hur länge får jag sova innan tältet är för varmt på sommaren.
- vart utsikten är
- vart dörren på tältet hamnar
- hur materialet på marken ser ut och på vilken del av marken ser det bekvämt ut att sova

- åt vilka håll det lutar (marken är nästan aldrig platt utan istället ofta böjd i alla tre axlar)
- om det finns vatten nära
- om det kommer låta från någon väg
- om man är nära vatten så kan det bli fuktigt och kallt
- om det är fuktigt i marken vid tältet kan väta tränga upp i tältet

Vid ett vindskydd finns det några saker i mikrolandskapet som spelar mindre roll än vid användning av ett tält. Eftersom man oftast sover upphöjd från marken så spelar markmaterialet och dess fuktighet mindre roll, samt lutningen som markytan har. Något som spelar mer roll är dock vindriktningen för natten som kan göra att det regnar eller blåser in. Öppningen i vindskyddet gör också att man kan känna sig exponerad eller synlig från utsidan av vindskyddet till skillnad från ett tält. Vindskyddsplatsen vid Krämarebygget valdes efter att jag hade tältat på samma plats. Platsen som valdes var redan idag väl lämpad för ett tält eller ett vindskydd, med en stor öppen yta utanför vindskyddet med gräs och enstaka lägre träd. Den öppna ytan är unik i området omkring Krämarebygget, och resten av markerna behöver gallring för att vara lättillgängliga. Platsen var tillräckligt stor och öppen för tältet, samtidigt som området runt omkring var öppet och erbjöd utblickar. Platsen avgränsas av den långsgående stengårdsgården, och de nedåtgående stengårdsgårdarna vilket effektivt formar rummet. Över platsen hänger också hasseln, som skapade en känsla av omslutenhet när jag tältade på platsen. När mörkret kom på kvällen brakade något djur till i skogen, och jag kände mig exponerad, synlig utan att själv se, och jag gick in i tältet. Likt de andra fältbesöken blev det mörkt, och i mörkret ville jag vara omsluten och inomhus. Den insikten togs med i gestaltningen och resulterade i ett vindskydd som på flera sätt avgränsar sig mot det yttre rummet. Att komma upp från marken visade sig vara en kvalitet vid första platsbesöket i Barsebäckshamn och tanken togs med i gestaltningen, med en upphöjd golvhöjd från marken och upphöjd sovyta inom vindskyddet. En annan god kvalitet från första platsbesöket var att jag som sovande inte var synlig utifrån, vilket gav mig en känsla av trygghet. Den insikten togs med i gestaltningen genom att ha en tät fasad utan genomsiktighet, hög nog att dölja den sovande samtidigt som den öppnare överdelen av fasaden tillåter utblick som sittande.

Det fasta vindskyddet ställer högre krav på en bra placering än ett tält, eftersom det inte går att flytta eller stänga till på samma sätt som ett tält. Placeringen och gestaltningen behöver också hänga samman. Ett exempel där man inte har lyckats med det är vindskyddet i Torup . Vindskyddet på platsen visade sig vara vänt mot väst med en stor öppning, samtidigt som djupet på vindskyddet var relativt kort. Ett två meter långt liggunderlag fick precis plats under taket, men mer marginal hade krävts eftersom regn sällan faller helt rakt neråt. Utformningen gjorde att regn kunde nå in i nästan hela vindskyddet, och också att vindskyddet blev vindutsatt i västliga vindar - som också är förhärskande i Skåne. Utformningen av vindskyddet i Torup relaterar på så vis till hela världens vädersystem, utöver att självklart vara i relation till det uppenbara landskapet runt omkring vindskyddet. En större känslighet för platsen och dess landskap tillsammans med några nätter i andra vindskydd hade kunnat ge tillräckligt med kunskap för att undvika gestaltningens problem.

Att sova ute

I gränslandet mot meditationen finns också sömnen, som i detta arbete lyfts fram som ytterligare metod för kroppslig registrering. Sömnen gränsar åt det omedvetna samtidigt som sömnen kan ses som ett lackmuspapper på en intuitiv relation till platsen - där vi känner oss otrygga sover vi ofta dåligt exempelvis. Innan vi somnar så varvar vi ofta ner, vilket förändrar tankebanorna och den kroppsliga känslan. På morgonen händer samma sak fast i omvänd ordning, vi vaknar från det omedvetna och återfår snart tankar och medvetenhet kring situationen. Sömnen skulle därför också kunna ses som ett sätt till att nå till det Hille von Seggern kallar default state, fritt översatt tomhet. Sömnen på de olika platserna varierade, och utsattheten och kylan var det som påverkade mest. Vid det första fältbesöket sov jag sämst, för att vid det sista fältbesöket sova bäst. Vid Krämarebygget sov jag i tält, och kände mig förhållandevis trygg i det stängda rummet som tältet blev. Det var också varmare, och mindre fuktigt än luften ute vid havet. Sömnen gav också insikter om dygnet på platsen, och förstärkte relationen mellan mig och platsen. Vid alla tre platser väcktes jag på morgonen av fåglar. Vid vindskydden var de nyfikna, och vågade sig nära eftersom jag sov (och sedan vaknade). Vid natten i tältet vaknade jag istället av fågelsången. Sömnen fick mig att förstå vad jag saknade på platsen, vilket hjälpte mig att senare forma min gestaltning.

Utsatthet och kyla

Det starkaste intrycket av mina fältdygn var utsattheten, vilket också kopplas tydligt till att jag skulle sova på platsen. Jag kände mig bitvis utsatt och tvungen att sova på platsen, mer än att det var ett frivilligt beslut. Utsattheten blev senare en av de tankar som blev grundpremisen till flera av mina gestaltningskrav som jag sen förmedlas. Kraven lät som följande:

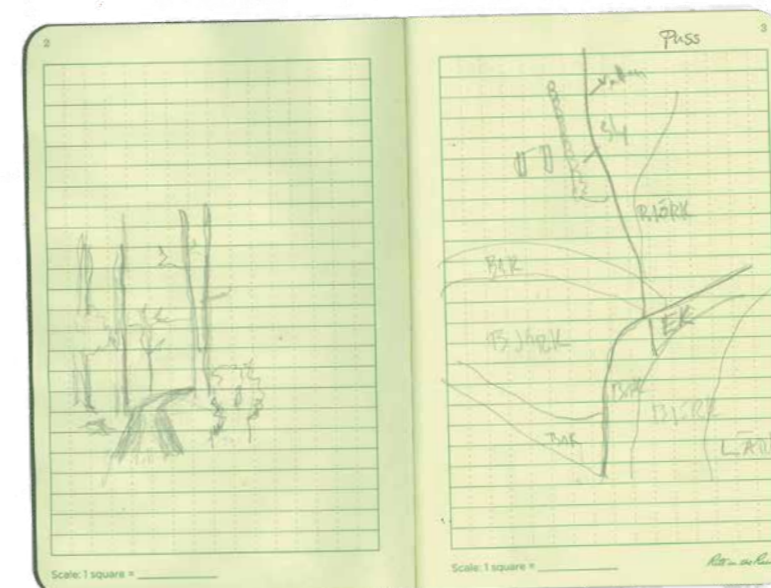
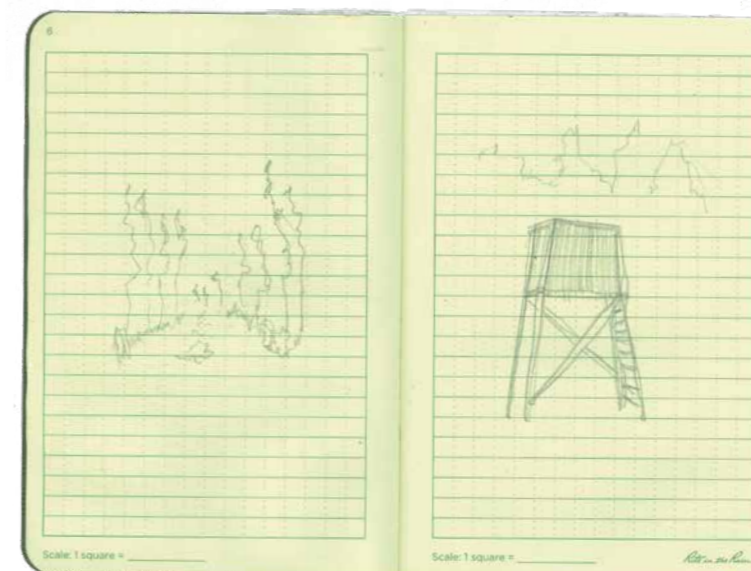
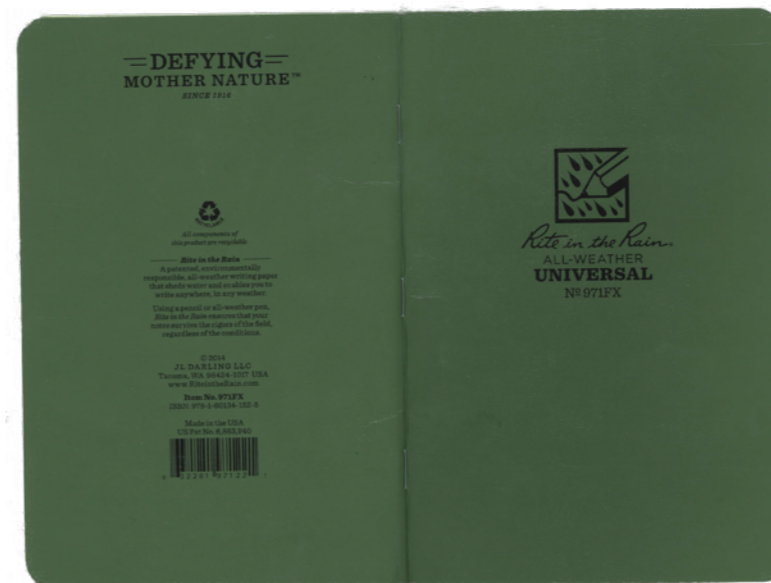
- Känsla av att vara omsluten
- Upphöjd från marken
- Möjlighet att se ut
- Osedd i sömnen
- Ryggstöd i och utanför vindskyddet till att vila sig mot
- Hyllor för saker
- Möjlighet till belysning
- Fina utblickar från vindskyddet
- Insamlande av dagvatten från tak som kan användas till disk och att släcka eld

Flera av kraven kom alltså att fokusera på att hitta en gestaltning där den som sover inte skulle känna sig utsatt, utan istället känna sig trygg. Idén med två olika vindskydd byggde också på den premisen att luftvolymen i byggnaden ska vara lagom i relation till antalet personer. I vindskydden jag besökte så var volymerna stora, trots att vindskydden bara rymde två eller tre personer. Vindskyddet i Torup var särskilt öppet och rummet i vindskyddet var knappt ens åtskilt från det yttre rummet. Bristen på rumslig avgränsning mellan inne och ute ledde till en känsla av att vara exponerad, samtidigt som den stora öppningen också släppte in vind och regn, vilket gjorde mig kall. Under fältbesöken i vindskydd var temperaturen runt noll grader, vilket gjorde att jag var frös hela tiden. I sovsäcken blev jag något varmare, men aldrig riktigt bekväm. När jag skissade och tog fotografier blev händerna kalla snabbt. Fötterna var också kalla vid båda vindskyddsätterna, och tinade först efter ett par timmar i sovsäcken. Kylan bidrog också till att jag ville vara mer omsluten än vad jag var, och ha möjlighet till att komma bort från vinden. Sammanfattningsvis så skapade vinterklimatet ett behov av ett annorlunda vindskydd, med mer skydd. Gestaltningen till Krämarebygget bygger på de erfarenheterna och erbjuder mer skydd än något av de besökta vindskydden.

Fördjupad platsförståelse

Tomas Oles och John R Stilgoe menar att synsättet eller humöret också påverkar hur vi ser på landskapet. De båda uppmuntrar också till idén om att töja och förändra tanke sättet, för att förflytta perceptionen och uppmärksamheten från den inre dialogen till en yttre dialog som riktar fokuset utåt. Oles skriver "So: Make the world strange, then draw and write it in this way. Look like a child, a horse, an alien. For once cease giving name to things." (2014: 67) På samma sätt beskriver Stilgoe sin bok med orden "It's a book about awareness that builds into mindfulness, into enduring pleasures of noticing and thinking about what one notices." (1982: 18). Citaten och andemeningen av de båda böckerna relaterar tillsammans till det medvetna varandet, som i sin tur är kopplat till meditation, som ett sätt att nå nya insikter.

I motsatsrelation till det öppna undersökandet som ser bortom de etablerade konventionerna och som ställer frågor, vilket både Stilgoe, Oles och Josefsson förespråkar finns det självklara synsättet som kan tillämpas i många frågor genom livet. Synsättet där en stenmur bara är en stenmur, där de uppenbara svaren är tillräckligt utförliga för att stilla den inre frågan. Nyfikenheten för de uppenbara tingen som Stilgoe uppmuntrar till, är samstämmig med hur Ingold (2014: 134) förespråkar en känslighet inför tecken och symboler i landskapet som också behöver tolkas. Landskapsförståelse bygger alltså delvis på kunskap om vad som är tecken och symboler exempelvis gällande: kulturhistoria, tidigare landskapsbruk, lokala traditioner och biologi, men också på att tolka, förstå och att göra kvalificerade gissningar. Gissandet har på senare år delvis fått ett dåligt rykte, men kvalificerade gissningar är också en del i att förstå och tolka landskapet. Under en resa på skidor i Dalarna anmärkte min kompis på att jag kom med många gissningar gällande landskapet, djur och natur. Men gissningarna byggde på tolkningar av små tecken i landskapet som alla bär på olika innebörder och förklaringar till sakernas tillstånd. En rasbrant utan träd tyder gissningsvis på att laviner har gått på platsen tidigare. Vid en solig kortsida vid ett hus stod en tall med avsågade grenar, som gissningsvis var avsågade för att ge bänken på kortsidan mer sol. I en björk satt ett enormt renhorn fast och tittade man noggrant såg man skavet i björkens stam från när renen gissningsvis ömsade av sig hornen.

Det intuitiva

I Crossing Fields - Designing and researching Raumeschehen diskuterar Hille Von Seggern (2014) hur vi i designprocessen kan arbeta för att nå kreativa processer fyllda av lekfullhet. Särskådandet, förståelsen och praktiken av de inre processerna beskrivs som tidigare nämnt som en metod för att uppnå kreativiteten. Tillstånden default mode eller tomhet, öppenhet och medvetenhet i nuet kan nås genom meditation, lekfullhet, rörelse och skissande. Insamlandet av material från platsen beskrivs som en ytterligare metod. Den intuitiva och till synes ostrukturerade metodiken som ett platsbesök kan ha, kan därför vara en motor till nya tankar eller bidra med problemlösningar till vetenskapliga frågeställningar. Hille von Seggern berättar i Crossing Fields om hur planlöst sorterande och lek med kapsyler, som mynnade ut i ett konstverk, kom att bli idéer till flera projekt (Von Seggern 2014:15). Fältbesöken genomfördes med samma utgångspunkt, och exakt vad som skulle utföras var därför ointressant på platsen. Under det första fältbesöket i Barsebäckshamn kände jag ett motstånd till att skissa, men valde då istället andra metoder för utforskandet. Promenaden, fotografierna, och tittandet på himlen erbjöd andra insikter och kändes istället lustfyllda.

Tillståndet default mode som Hille von Seggern diskuterar relaterar också till Oles (2014) och Josefssons (2023) tankar om kroppslig praktik vid utforskande av landskap som en metod att komma förbi de inre konventionerna. Oles beskriver kunskapen om att förstå landskapet som att ha möjligheten till att kunna koppla det rationella till irrationella, och att byta mellan att se subjekt och objekt, och att se på landskapet kvantitativt till kvalitativt (Oles 2014: 23). Oles sentenser har alla gemensamt att de utmanar den rationella, vana och uppenbara förklaringsmodellen till hur vi ser på saker i landskapet. Poängen med tankesättet är att mer finns att se, än vad som är uppenbart vid en första krass anblick. De olika metoderna som Oles presenterar syftar alla till att odla en lekfull inställning till landskapet, och till att släppa sinnet fritt för att skapa nya insikter och associationer. Enligt Hille von Seggern kan det associativa hjälpa till att stärka intuitionen i utforskandet av landskapet (Von Seggern 2014: 15). Ingold menar att en god förståelse av landskapet bygger på hur uppmärksam man är på att upptäcka, tolka tecken och förstå vad de innebär (Ingold 2014: 134). Kroppslig registrering och dess metoder såsom att kroppsläggas, att vandra och att fånga tid kan därför leda till nya upptäckter och nya förståelser av landskapet. Att bibehålla en intuitiv inställning till verktygen verkar också vara av vikt, för att tillåta sinnet att vara associativt och öppet till att ta olika vägar. Kroppslig registrering och de metoder som lyfts inom arbetet ska ses som intuitiva sätt att registrera på, som förankrar utföraren i nuet och uppmanar till påhittighet.

Mellan intuitiv och rationell

Stilgoes uppmanar till att vara nyfiken och upptäcka de hemligheterna som vilar i det vardagliga landskapet. Tankegången kring det utforskandet bygger på flera antaganden, och relaterar både till Ingolds tankar kring hur kunskap genereras och till Oles tolkning av John Brinckerhoff Jacksons definition av landskapet som ett ständigt utforskande (Oles 2014:22). Idén om utforskandet och Stilgoes sätt att beskriva det relaterar även till von Seggers idé om det barnsliga eller lekfulla utforskandet. Att se saker som ett barn, är att se bortom konventioner eller förutfattade meningar vilket också frigör en från att se sakernas begränsning - en stol är inte längre en stol utan en rolig leksak att hoppa från. Det barnsliga utforskandets kraft drivs av okunskap tillsammans med bristen på konventioner, och när den känslan istället ersätts med kunskap och konvention slutar vi att söka oss vidare. Den som har svaren på frågor intresserar sig inte på djupet för hur världen är organiserad. Likt von Seggers idé om lekfullt utforskande uppmanar Oles ifrågasättandet av tingen i vår värld.

Yet names can substitute convention for understanding. They make shells of the things of the world, make us lazy seers and lazy thinkers. It is only through looking at the house, the fence, the rock as though one has never before seen them, that one begins to approach what medieval philosophers called haecceity, or 'thisness'. (Oles 2014: 67)

Oles sentens uppmanar till samma tanke om att först ta avstånd från konventionerna och de självklara förklaringarna, de korta svaren som ett sätt att komma vidare i förståelsen av en plats.

Poängen med de olika metoderna så som skissande likt Harrison & Macken, utforskande enligt Oles och att vandra inspirerat av Ingold eller Diedrich & Lee, är att förankra sig i nuet, snarare än resultatet. Harrison & Macken resonerar kring skissteknik i artikeln In-Place and In-Time och förklarar att skissandets poäng snarare är att fastnagla tecknaren i nuet än motivet i pappret. På samma sätt kan de andra verktygen beskrivas och användas. Oles sentenser behöver inte följas slaviskt, men kan istället ge nya inblickar och en själslig förankring i nuet. Stilgoes nyfikenhet agerar på samma sätt. Metodikerna ger inte i sig själv svar på landskapets beskaffenhet utan leder istället till en förstärkt medvetenhet till nuet - och genom det en förstärkt medvetenhet kring landskapet och dess olika tecken som finns som ledtrådar. Vid sista

platsbesöket vid Krämarebygget gav jag mig ut på en promenad inspirerad av Diedrich & Lees (2018) metod Traveling Transect. Metoden i sig gav mig inga svar, men försatte mig snarare i ett stadie av kartläggning och observation. Relaterat till Ingold (2010:135) så rörde jag mig mellan att vara en vandrare (wayfarer) som registrerade längs vägen och fokuserade på intrycken och dess koppling till landskapet, och en Kant-inspirerad empiriker. Jag undersökte vilka arter av träd som fanns i området, och karterade dem, samtidigt som jag också intresserade mig för vilket intryck de täta skogskanterna gav mig. Jag tittade på tickor på träden och försökte kartera dem, samtidigt som jag fascinerades av färgerna som de hade. Jag gick längs vattendraget nedanför Krämarebygget och undersökte de döda trädens arter, samtidigt som jag registrerade min motvilja till att gå runt i den brötiga och blöta skogen. De olika bilderna av mitt utforskande vid Krämarebygget redovisar att det är möjligt att pendla mellan de rationella och tänkta till det intuitiva och känsloladdade, och att styrkan med kroppslig registrering, är att göra den som registrerar, närvarande på platsen.

Frukost i tältet, Krämarebygget.

Slutsats

Hur kan vindskydd gestaltas och representeras till den givna platsen?

Gestaltningen av vindskydden på platsen utgick från ett antal rumsliga premisser som framkom i samband med mina platsbesök. Gestaltungsförslaget har tagit avstamp i de premisserna, och frågeställningen besvaras därför av ritningar, bilder och modell under rubriken gestaltningar.

- Skåneleden passerar utanför området, och det finns bara en väg som vänder sig in mot området. Om man ankommer till området kommer man därför att komma till platsen från samma riktning. Vindskydden och platsen i sin helhet ska därför anpassas till de ankommande gästerna.
- Västliga vindar dominerar i området, samtidigt som träden på platsen visade sig ge ett gott skydd från vinden under den blåsiga natten jag spenderade på platsen.
- Platsen sluttar ner mot vattendraget i söder, och riktningen av backen lutar mot sydost.
- Den längsgående stengårdsgården skapar en ryggrad och en uppenbar rumslig avgränsning mot åkern norr om stengårdsgården, samtidigt som de vinkelräta stengårdsgårdarna delar upp området i delar i sydöstligt led.
- Platsen bär på en historia av gårdsliv och jordbruk, där vissa växter såsom hassel och körvel finns kvar än idag. Det kulturhistoriska arvet efter tidigare bruk av platsen ska förvaltas vidare och tas tillvara genom en initial röjning och efter det fortsatt kontinuerlig skötsel. Skötselanalyserna ger en ide av vad som skulle kunna vara en målbild för områdets vegetation och karaktär i framtiden.

Kroppslig registrering gav mig en upplevelse av mörker, kyla och utsatthet. Det gav mig också en upplevelse av soluppgång med fågelsång. Upplevelserna formade gestaltningen, och hjälpte mig också att förstå platsen och dygnet bättre.

Vad innebär kroppslig registrering, och bidrar dess metoder till förståelse av landskapet vid platsbesök?

Kroppslig registrering var den metod jag använde mig av vid alla fältbesök, och det är därför svårt att förstå vilket resultat jag hade fått utan arbetsätten jag hade med mig från litteraturstudien ut i fält. De olika verktygen som beskrivs i litteraturstudien har en sak gemensamt - att de syftar till att nagla fast brukaren i nuet och förstärka perceptionen platsens fysiska beskaffenhet. Det leder i förlängningen till att metodernas exakta förfarande är mindre intressant, poängen är istället att engagera sig i ett tankesätt eller att sysselsätta sig med något; skissande eller undersökande för att på så vis förändra tankesättet. Det förändrade tankesättet, eller den förändrade perceptionen som det i förlängningen kan innebära är sedan det som agerar och skapar en förstärkt upplevelse av platsen, eller en kreativ förståelse av platsen med nya insikter. I min mening är därför den exakta sysselsättningen och metoden vid platsbesöket mindre viktig än själva akten av att ha en sysselsättning eller specifik metod där kroppen är involverad. Begreppet kroppslig registrering och dess verktyg ska istället ses som en verktygslåda som inspirerar. Den valda uppgiften eller metoden blir något som fäster den som registrerar landskapet i nuet. Sökandet och registrerandet vänder fokuset utåt och landskapet hamnar i fokus.

De olika metoderna som identifierades i litteraturstudien fungerade på så vis för mig själv vid de olika platsbesöken. Beroende på intryck som jag ville registrera, kyla, humör och vilja så valde jag mellan de olika möjliga verktygen, och oavsett vilket verktyg jag valde så försänkte sysselsättningen mig närmare platsen och upplevelsen som metoden syftar på. Ljudet kom att visa sig vara en viktig aspekt på alla platser, eftersom ljuset försvann snabbt. Den kroppsliga registreringen av ljudet blev därför ett sätt att undersöka ljuden, och i förlängningen platsen. Den kroppsliga upplevelsen av platsen är också det som andra besökare på platsen kommer att uppleva när de besöker platsen, och känns därför viktig att vara medveten om. I vindskydden ska andra människor sova, och det är därför naturligt att jag sov i liknande konstruktioner inom arbetet.

Genom mina nätter i vindskydd under arbetets gång har mina krav på mitt gestaltade vindskydd vuxit fram helt automatiskt av mitt varande på platsen. En lång workshop gällande vilka kvaliteter ett vindskydd ska ha, hade eventuellt kunnat identifiera vissa av kvaliteterna som krävs men inte med samma träffsäkerhet. En sån workshop hade också känts mer tillkrånglad än det förhållandevis självklara av att sitta och dricka blåbärssoppa blickandes mot havet i ett litet vindskydd. Den kroppsliga registreringen och fältbesöket avslöjar effektivt platsens egenheter , vilket är viktigt att veta om för att kunna gestalta väl till den givna platsen. På alla platser avslöjade det långvariga varandet platsens egenheter. Djur kom fram i mörkret, passerande människor berättade något om platsens rytm, trädens skav kom fram i tystnaden och vindens kyla kom fram med timmarna. Regnet som kom in i regnskyddet förklarade den blöta veden, fåglarnas morgonsång vittnade om solens uppgång, myggorna berättade om fuktig mark med stående vatten.

I mitt fall var sömnen på platsen fundamental för att förstå vad som krävs på en plats där vi ska sova. Hade jag inte sovit på platsen hade kraven varit lägre. Natten var ibland lång, mörk och kall vilket gav mig insikter om vad jag saknade eller behövde. På samma sätt är det enkelt att tillbringa en timme på en gräsmatta, men svårare att sova på samma plats över natten. Sömnen kommer med vissa krav för att bli god, vilka lättast identifieras av avsaknaden av densamma.

Av vandrandet och av mötena på platsen så förstod jag platsens rumsliga sammanhang och fick en bild av vilka människor som rör sig där. Av att köra bil till platserna så förstod jag det stora landskapet och kopplingen till platsen. Av skissande, karterande och av insamlande av föremål byggde jag mig en uppfattning om växterna, marken och brukandet. Av att lyssna förstod jag platsens ljud vilket gjorde mig trygg.

Hur påverkar kroppslig registrering förmedling av landskapsupplevelser i skiss och modell?

Under mina fältbesök ritade och fotograferade jag mest. Fotografierna omvandlades senare till konceptmodeller. Likt konceptmodellerna som redovisade ögonblick eller scener från platsen, så förmedlas också scener från platsen också i sektionerna. Att ta med fotografier i sektionerna syftade till att få med materialitet, rumslighet, och platsens brokighet i den annars kala och sterila sektionen. Av verktygen som framkom av litteraturstudien var det Harrison & Mackens metod som relaterade till skissande och möjligheten till att skissa med integrerat tidsdjup. Metoden kändes svår att tillämpa i början av arbetet men visade sig senare vara viktig och användbar. Under alla tre fältbesök skissande jag med intentionen att fånga tidsdjup i någon rörelse på platsen. Vid första platsbesöket flög flygplan på väg till Kastrup in över himlen, med ett visst intervall och med liknande banor. Det blev en central del av nattens upplevelse på platsen för mig, men var svår att redovisa eftersom pappret är fryst jämfört med verkligheten som spelas upp framför oss. Himlens rymd och djup konverterades till perspektivet i teckningen, och horisonten vidgades för att motsvara mitt synfält när jag tittade ut över himlen.

Under det andra platsbesöket dokumenterade jag vinden under två tidsperioder direkt efter varandra. Teckningarna var mitt första försök att redovisa både ljud och tid integrerat på papper. Strecken med kolkritan agerade tidsaxel horisontalld samtidigt som tjockleken och de vertikala rörelserna fick indikera på styrkan i vinden. Strecken med kolkritan kom därför att vandra upp och ner över pappret, och pennans fart över pappret var hela tiden konstant för att konvertera tiden. En linje från kant till kant tog ungefär tio sekunder på a4-pappret, och redovisar vindljuden som hördes under just de tio sekunderna.

Under det tredje platsbesöket kom jag också till att redovisa vind. När natten sänkte sig över landskapet gick jag in i tältet för att spendera kvällen inomhus. Väl inne i tältet såg jag ingenting utanför tältet, men kände trots det ett behov av att titta ut. Hörseln blev det organ som istället fick agera öga, och speja ut i mörkret. Ljuden på platsen bestod av vindens sus och av grenar och kvistar som knarrade mot varandra. Skissandet blev en del i min inre kartläggning av platsen, och gjorde mig trygg med platsens ljudbild. Av att lyssna och identifiera ljudens riktningar och av att kartera dem lärde jag känna platsen och fick ett lugn inne i tältet. När jag var ute och borstade tänder i mörkret gick jag och tittade på en trädstam som stod klämd mot en annan, och såg på rörelserna samtidigt som knarrandet uppstod. Ljuden och vinden karterades i plan och i ett 360-gradigt fält omkring mig liggandes i tältet. Till skillnad från vindskissen vid platsbesök två redovisade denna skiss vindriktningen som också varierade på platsen.

Konceptmodeller blev ett ytterligare sätt att redovisa upplevelsen av platsen. Under alla platsbesök tog jag fotografier över vad jag såg. Konceptmodellerna blev ett sätt till att förmedla några få scener av ett långt platsbesök. Genom att titta in i konceptmodellen ser åskådaren en scen av platsen. Flera utskrivna fotografier bildar tillsammans en teaterkuliss, där vissa delar av fotografierna är utskurna för att skapa en djupverkan. Fotografierna redovisar ingen verklighet utan istället förenklade intryck, bilder från min kroppsliga registrering.

Vidare undersökningar

Att förfina gestaltningen av vindskyddet och av platsen som helhet är ett arbete jag gärna vill utveckla vidare. För att ta ritningarna och gestaltningen längre, skulle vindskyddet behöva ritas om i ett mer exakt 3D-program än SketchUp. Modellerna (skissmodeller och tittskåp) som byggdes för att förmedla landskapsupplevelser fångade genom kroppslig registrering, öppnar upp frågor kring kopplingarna mellan kroppslig registrering, förståelse av landskapet och kreativa processer. Dessa kopplingar är intressanta att undersöka vidare i kommande studier. Det större skogslandskapet utifrån rekreativa aspekter hade också varit intressant att undersöka vidare.

Referenser

Tryckta

Länsstyrelsen Halland, Den halländska skogen - människa och mångfald (2002) En underlagsrapport till en regional strategi för skogsskydd, meddelande 7. Halmstad 2003. Krister Larsson, Gunilla Simonsson. ISSN 1101-1084 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:863319/FULLTEXT01.pdf>

Länsstyrelsen Skåne, Det skånska landsbygdsprogrammet (2007). Rapportserie: Skåne i utveckling 2007:10. Malmö, ISSN: 1402-3393. <https://www.lansstyrelsen.se/skane/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2007/det-skanska-landsbygdsprogrammet-2007-2013.html>

Naturvårdsverket, Friluftsanordningar - en vägledning för planering och förvaltning (2007). Bengt Schibbye, Tomas Saxgård. Bromma, ISBN 91-620-1257-6.

Statens skogsförsöksanstalt (1938). Hallands skogar under de senaste 300 åren. en översikt över deras utbredning och sammansättning enligt officiella dokument vitnessbörd. Carl Malmström. Häfte 31, nr 6-10. Stockholm 1939. https://pub.epsilon.slu.se/10177/1/medd_statens_skogsforskningsanst_031_06.pdf

Weibull, Curt (1948-1949). Återpublicerad 2008, Tåget över Stora Bält, Scandia - tidskriften för historisk forskning. Lunds universitet, volym 19. <https://journals.lub.lu.se/scandia/article/view/1177/963>

Westling, Gustav Oscar Fredrik (1879). Det nordiska sjuårskrigets historia, Uppsala. Stockholm : Kongl. Boktryckeriet, 1879 https://www.kb.dk/e-mat/dod/130022952197_bw.pdf

Digitala

Diedrich, Lisa & Lee, Gini (2018). Transareal excursions into landscapes of fragility and endurance, A contemporary interpretation of Alexander von Humboldt's mobile science. E-ISBN 9781315613111. Hämtad [2023-5-5] <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315613116-10/transareal-excursions-landscapes-fragility-endurance-gini-lee-lisa-diedrich>.

Embodiment of Emotion Throughout the Lifespan: The Role of Multi-Modal Processing in Perception, Cognition, Action and Social and Emotional Functioning. *Frontiers 2023, Frontiers in Psychology*. Cathrine L Lee, Eric J Moody, Anthony P Atkins. Hämtad [2023-05-5]. <https://www.frontiersin.org/research-topics/8911/embodiment-of-emotion-throughout-the-lifespan-the-role-of-multi-modal-processing-in-perception-cognition-action-and-social-and-emotional-functioning>

Hålla hus 2006, Arena för byggnadsvård, hushållning och samhällsplanering, Sverker Larsson. Hämtad [2023-5-5]. <https://hallahus.se/wp-content/uploads/2018/08/takspan.pdf>

Laholms kommun, geologi. Hämtad [2023-4-21] https://www.laholm.se/uppleva_gora/besoksmal/skolornas-utflyktsmal/amnesomraden/geologi/

Länsstyrelsen Skåne, Försvenskningen. Hämtad [21-3-2023]. <https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/kulturmiljoprogram/kulturmiljoprogram-skanes-historia-och-utveckling/kulturmiljoprogram-religiosa-landskap/forsvenskningen.html>

Macken, Marian. and Harrison, Fiona (2020). In-Place and In-Time. *Int J Art Des Educ*, 39: 635-647. Hämtad [2023-5-5] <https://doi.org/10.1111/jade.12309>

Malmö stad 2022, Belägring och stormning 1676–77. Hämtad [21-3-2023]. <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Arkitektur-och-kulturarv/Malmos-historia/Handelser-och-fenomen/Bela-gring-och-stormning-1676-77.html>

Josefsson, Mattias F. Charette 2019. Hämtad [2023-05-4] <https://mattiasjosefsson.cargo.site/Charette>

Mattias F Josefsson, Kropplegging. Hämtad [2023-05-4] <https://mattiasjosefsson.cargo.site/Kropplegging>

Nationalencyklopedin, Skånska kriget. Hämtad [21-3-2023] <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sk%C3%A5nska-kriget>

Nordic Shingle, behandling. Hämtad [2023-5-5]. <https://nordicshingle.com/behandling/>

Oles, Thomas (2014). Go with Me, 50 Steps to Landscape Thinking. Hämtad [2023-5-5] https://issuu.com/bouwkunst/docs/thomas_oles-gowithme-50steps

Riksantikvarieämbetet, Fornsök Hjärnarp 24:1. Hämtad [2023-3-21] <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Stilgoe, John R (1982). Outside Lies Magic - Regaining History and Awareness in Everyday Places. Hämtad [2023-5-13] https://layoftheland.net/archive/art6933_mapping2010/readings/magic1.pdf

Sågat och hyvlat, Svenskt trä. Hämtad [2023-5-5]. <https://www.traguiden.se/konstruktion/profiler-och-dimensioner/sagat-och-hyvlat/>

Setra, Limträhandboken 2016. Del 1, Svenskt trä. Hämtad [2023-5-5]. <https://www.svensktra.se/siteassets/5-publikationer/pdf/limtrahandbok-del-1-svenska-2018.pdf>

The Cultural Landscape Foundation, John Brinckerhoff Jackson. Hämtad [2023-5-4] <https://www.tclf.org/pioneer/john-brinckerhoff-jackson>

Virkeskvalitet, Svenskt trä. Hämtad [2023-03-24] <https://www.svensktra.se/trafakta/allmant-om-tra/kvalitet-och-sortiment/>

Virkessortiment, Svenskt trä. Hämtad [2023-03-24]. <https://www.svensktra.se/trafakta/allmant-om-tra/kvalitet-och-sortiment/virkessortiment/>

Von Seggern, Hille (2019). Crossing fields, Designing and researching Raumgeschehen. E-ISBN 9781351104241. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781351104241-2/crossing-fields-hille-von-seggen>. Hämtad [2023-5-9]

Kartor

Accurata Scaniae, Blekingiae et Hallandiae, 1682, Frederick de Wit. David Rumsey Map Collection, David Rumsey Map Center, Stanford Libraries. Hämtad [2023-04-28] <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/s/1c6tk2>

Skånska rekognosceringskartan, 1812-1820. Riksarkivet genom Kartbild.com. Hämtad [2023-04-28] <https://sok.riksarkivet.se/arkiv/cy5Xc6tbplFRYiY1JbtKo0>

Sveriges Skogskarta. *Karta öfver Sveriges skogar*, Kronprins. Carl. 1946. Riksarkivet. Hämtad [2023-04-28] <https://sok.riksarkivet.se/arkiv/VjIF9xE8x462sluVvBgyx4>

Muntliga

Ekström, Kurt, telefonsamtal. 8 februari 2023

Johansson, Staffan, möte, 10. februari 2023

Johansson, Staffan, möte. 4 maj 2023

Petersson, Magdalena, möte. 10 februari 2023

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Björn Sundberg 2023